

UPPSALA
UNIVERSITET

Sametinget och FN-rapporten

En deskriptiv och komparativ studie av diskurser

Linnea Hedman

Sociologiska institutionen

Sociologi med inriktning mot arbetsliv, organisation och personal C, VT 2019

Kandidatuppsats 15 hp.

Handledare: Daniel Normark

Sammanfattning

Uppsatsen är en deskriptiv, komparativ studie av de diskurser som aktualiseras i en FN-rapport och på Sametingets hemsida. Syftet är att tematiskt undersöka diskurserna men även att utröna hur agens beskrivs. Frågeställningarna lyder som följer; Vilka diskurser om rättigheter och identitet aktualiseras i FN-rapporten respektive materialet från Sametinget? Vilka likheter och skillnader finns? Hur porträtteras agens? För att svara på dessa frågor användes en blandning av diskursanalytiska verktyg och teorem. Grundantagandet är att diskurser både konstituerar och konstitueras där språket spelar en nyckelroll. Ur diskurspsykologin lånades verktyg från den retoriska analysen, från den kritiska diskursanalysen användes främst interdiskursivitet och intertextualitet för att kartlägga diskurserna. Slutligen användes en begreppstrio som fokuserade på Problem-Orsak-Lösning. Empirin bearbetades genom en textanalys. Det ena dokumentet producerades av en expert på folkrätt som 2016 framlade rapporten i FN:s regi. Utifrån de ämnen som togs upp i rapporten analyserades motsvarande textmaterial från Sametingets hemsida. Källornas material var av offentlig och officiell karaktär. Resultatet från de båda aktörernas texter sammanställdes i fyra olika teman; Självbestämmande, Rätten till land, Rätten till språk och utbildning, Samisk identitet och samerna som folk. Analysen visade att FN-rapporten förde fram diskurser om framförallt folkrättsliga ämnen där man kritiserade Sverige för att negligera samernas rättigheter. Texterna från Sametingets hemsida aktualiserade främst diskurser om tradition och tid som avgörande faktorer för identitet och äganderätt, samisk grupptillhörighet och språkets betydelse för kulturen. De diskurser båda aktörerna delade var de om reform genom demokrati och juridik, språkets tongivande roll och samerna som naturmänniskor. Diskurserna skiljde sig även åt. FN framställde samerna som passiva aktörer medan Sametinget beskrev samerna som passiva till problemens uppkomst och orsak. Vid problemlösningen hade däremot samerna en aktiv agens. Därtill framförde FN en diskurs om samerna som en homogen grupp medan Sametingets texter delvis såg samiska identiteten som diversifierad.

Nyckelord

FN-rapport, Sametinget, Diskursanalys

Innehållsförteckning

1.0 INLEDNING	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte och frågeställning	2
1.3 Uppsatsens disposition	2
2.0 TIDIGARE FORSKNING	3
2.1 Historisk bakgrund i Sverige	3
2.2 Samernas rätt till självbestämmande och rätten till land	4
2.3 Analys av traktat	5
2.4 Internationella studier, FN och ursprungsbefolkningar	5
2.5 Skapandet av identiteter och diskurser	6
3.0 TEORI	7
3.1 Diskursanalys och diskurs som begrepp	8
3.2 Diskurspsykologi	8
3.2.1 Verktyg	9
3.2.2 Begränsningar	9
3.3 Kritisk diskursanalys	10
3.3.1 Verktyg	10
3.3.2 Begränsningar	11
3.4 Problem-Orsak-Lösning	11
3.5 Kombination av teori	12
3.6 Sammanfattning	13
4.0 METOD	13
4.1 Material	14
4.1.1 FN-rapporten	14
4.1.2 FN-rapporten	14
4.1.3 Sametinget	14
4.1.4 Andra källor	16
4.2 Ansats	16
4.2.1 Teori om metod	16
4.2.2 Trovärdighet	17
4.2.3 Reflektioner och svårigheter	17
4.2.4 Subjektivitet och objektivitet	18
4.3 Bearbetning av material	18
4.3.1 Kodning	18
4.3.2 Sammanställning av material för vidare analys	20
4.4 Sammanfattning	20

5.0 RESULTAT.....	21
5.1 FN-rapporten	21
5.1.1 Självestämmande	21
5.1.2 Rätten till land.....	23
5.1.3 Rätten till språk och utbildning.....	25
5.1.4 Samisk identitet och samerna som folk	26
5.2 Sametinget.....	27
5.2.1 Självestämmande	28
5.2.2 Rätten till land.....	30
5.2.3 Rätten till språk och utbildning.....	32
5.2.4 Samisk identitet och samerna som folk	33
6.0 SLUTDISKUSSION	36
6.1 Summering av studiens resultat.....	37
6.1.1 Självestämmande	37
6.1.2 Rätten till land.....	38
6.1.3 Rätten till språk och utbildning.....	39
6.1.4 Samisk identitet och samerna som folk	40
6.1.5 Sammanfattning	42
6.2 Diskussion	43
6.2.1 Relationen mellan uppsatsens resultat och tidigare forskning.....	43
6.2.2 Uppsatsens resultat och teori	44
6.2.3 Uppsatsens resultat och metod.....	45
6.2.4 Implikationer för forskning och tillämpning.....	46

1.0 INLEDNING

1.1 Bakgrund

Sverige fick 2016 ta emot kritik från Förenta Nationerna i den rapport organisationen tagit fram med hjälp av en expert på urfolk och mänskliga rättigheter. Rapporten framlades på världssamfundens scen av aktören FN som i många år själv uppfattats synonymt med idéer om rättvisa, alla människors lika värde, stöd för minoriteter och kampen för fred och jämlikhet. Den mellanstatliga och humanitära organisationen genomför kontinuerligt inspektioner i medlemsstaterna och i fallet med rapporten från 2016 hade dokumentets författare hittat områden där utrymme för reformer fanns. Kritiken mot den svenska staten handlade om att samernas rättigheter inte respekterades fullt ut och att staten inte stöttade ursprungsbefolkningen finansiellt och juridiskt.

Sametinget är det svenska politiska organ som länge försökt verka för en mer samevänlig politik och stridit för samernas rättigheter som en minoritet och grundlagsstadgat ursprungsfolk. Svenska Sametinget har därtill samarbetat gränsöverskridande med motsvarande organ i Norge och Finland för att framtaga en nordisk samekonvention. Samtidigt producerar Sametinget flertalet dokument på sin hemsida där man tar upp samma teman som FN-rapporten gör. Som aktör är Sametinget den officiella representanten för de svenska samerna vilket ger deras texter extra politisk tyngd.

Både Sametinget och FN är aktörer som kan förändra, producera och reproducera diskurser vilket får till följd att de normer som uttrycks i dokumenten utövar inflytande på andra delar av samhället. Därför är det av vikt att analysera dessa texter för att se vilka diskurser som framträder både implicit och explicit i materialet då dessa kan påverka vidare politisk utveckling. Diskurser är i vissa fall förenliga med varandra medan de i andra fall verkar vara inkompatibla. Vilken agens olika aktörer i sammanhanget har varierar mellan texter och teman.

Genom åren har det genomförts en hel del studier om relationen mellan svenska staten och samerna men även den roll FN spelat i sammanhanget. På senare år har det dock inte gjorts en ingående diskursanalytisk studie av FN-rapporten från 2016 och motsvarande officiella dokument från Sametinget. Det är genom en kartläggning och jämförelse av aktörernas diskurser som min uppsats bidrar till att fylla en lucka i forskningsfältet.

1.2 Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att tematiskt studera och komparera två källors textmaterial för att se om det framträder olikheter samt hur olika aktörers handlingsförmåga framställs.

Vilka diskurser om rättigheter och identitet aktualiseras i FN-rapporten respektive materialet från Sametinget?

Vilka likheter och skillnader finns?

Hur porträtteras agens?

1.3 Uppsatsens disposition

Texten är uppdelad i sex kapitel för att underlätta en översiktlig vy. Det bör påpekas att samma teman kan förekomma i flera olika kapitel varför läsaren med fördel kan använda innehållsförteckningen för att orientera sig fram till mer specifika intresseområden.

Det första kapitlet omfattar, förutom syfte och frågeställning, även bakgrunden till varför jag vill undersöka de diskurser som aktualiseras i FN-rapporten och i materialet från Sametinget.

I kapitel två presenteras den tidigare forskning som finns inom området. Kapitlet är strukturerat i teman där läsaren kan se de olika ämnen som den tidigare forskningen tar upp.

Teoriavsnittet börjar med en kort introduktion till de breda teorem som ligger till grund för diskursanalysen. Efter detta kommer en genomgång av de mer specifika angreppssätten och en redogörelse av de aktuella analysverktygen samt hur teoribildningarna har kombinerats.

Avsnittet om metodologi följer på teorikapitlet då dessa två inom diskursanalysen är tätt sammanflätade. I detta kapitel redogörs för de metodologiska överväganden som gjorts under uppsatsarbetets gång för att det skall gå att följa forskningsprocessen på ett enkelt sätt.

Relevant information om urval, etiska överväganden, trovärdighet samt subjektivitet återfinns även i denna del av uppsatsen. Kapitlet avslutas med en kort presentation av de teman varpå resultatet bygger.

Uppsatsens femte del består av ett resultatavsnitt där den data som samlats in och bearbetats redovisas. Resultatdelen är indelad i två delar där första delen är en analys av FN-rapporten och den andra delen handlar om diskurserna i materialet från Sametinget. Det bearbetade materialet kommer redovisas i tematisk form och dessa teman är Självbestämmande, Rätten till land, Rätten till språk och utbildning, Samisk identitet och samerna som folk.

Sista kapitlet innehåller en avslutande diskussionsdel med en sammanfattning av de resultat som framkommit under studiens gång. Här finner läsaren även en jämförelse med den tidigare forskningen, reflektioner kring teori och metod samt möjliga framtida forskningsimplikationer.

2.0 TIDIGARE FORSKNING

I detta kapitel presenteras relevant tidigare forskning. En genomgång av tidigare forskning gagnar läsaren av två anledningar. Först får läsaren kunskap om den tidigare forskning som finns; vad som studerats, hur och av vem. Detta kan i sin tur placera uppsatsen inom fältet. För läsbarhetens skull kommer tidigare forskning redovisas under tematiska rubriker. Den sista delen i kapitlet förklarar hur uppsatsen kan bidra till att fylla en kunskapslucka inom fältet.

2.1 Historisk bakgrund i Sverige

Utan en historisk kontext riskerar en samhällsvetenskaplig undersökning att falla platt eller missa vissa viktiga perspektiv. Utan relevant kunskap om det som skett i förfluten tid kan en forskare riskera att gå miste om de nyanser som historiens vingslag fortfarande sedimenterar i dagens samhälle.

Karin Granquist (2004) har i sin doktorsavhandling skrivit en text i samma tema som min studie men hon utgår från ett mer historiskt perspektiv medan denna uppsats förläggs till nutid. *Samerna, staten och rätten i Torne lappmark under 1600-talet: Makt, diskurs och representation* (Granquist 2004) kan således utgöra en god historisk grund för min uppsats samtidigt som den bidrar med relevans inom den diskursanalytiska metoden, vilken jag också använder mig av. Dock kan Granquists avhandling inte ses som ett allenarådande allmängiltigt historiskt dokument över samerna då den, vilket titeln visar, rör sig inom en snäv geografisk och tidsmässig ram.

Den policy som svenska staten har satt upp mot samerna de senaste hundra åren behandlas i Ulf Mörkenstams (2005) artikel *Indigenous peoples and the right to self-determination: the case of the swedish sami people*. Mörkenstams text används av mig som en brygga, vilken guidar mig från dåtid till nutid; det senaste seklets allmänna utveckling från samerna som marginaliserad befolkning till ett folk som gradvis erkänts fler rättigheter. Mörkenstams text visar att svenska staten har konstruerat en samisk identitet som är homogen och utgår ifrån en

diskurs där staten söker det ”autentiska”. Föreställningar om samerna som folkgrupp har spelat en stor roll i lagstiftningen inom den svenska staten. Det har funnits ett behov av att skilja på majoritetssamhället, det vill säga svenska staten, och samerna. Jag vill med författarens insikter undersöka hur samerna och FN själva ser på berörda ämnen från Mörkenstams artikel.

2.2 Samernas rätt till självbestämmande och rätten till land

Eftersom Sápmi sträcker sig över större delen av nordkalotten innebär detta att man får inkludera studier från våra nordiska grannländer. Ivar Bjørklund (2013) undersöker i sin artikel: *Industrial impacts and Indigenous representation: Some fallacies in the Sámi quest for autonomy* hur Norge har behandlat sin ursprungsbefolkning i frågor om folkrätt och jämlikhet, där särskilt ekonomin och exploatering av naturresurser spelat en avgörande roll. Staten Norge är inte uppsatsens fokus men ett grannlandsperspektiv gällande den ekonomiska och politiska kulturen kan ändå vara tjänligt för att se hur norska staten hanterat dessa laddade frågor.

Ett svenskt exempel är Gunilla Larssons (2017) fallstudie *Hög tid att rädda den samiska kulturhistorien från att skövlas och sprängas bort: Fallstudie från Kallak – Gállok*.

Författarinnan menar att samiska fornlämningar inte har dokumenterats i tillräckligt stor utsträckning och därtill dokumenterats av personer med bristande kompetens. Därför kan gruvbolag som vill exploatera marker lättare få sådana tillstånd och därmed spränga bort ovärderliga samiska kulturarv. Larssons fallstudie ger mig en mer djupgående inblick i en modern enskild händelse, vilket balanserar upp de mer svepande och historiska forskningsinsatserna som bedrivs inom fältet.

The Rights of Indigenous Peoples – A Brief Introduction in the Context of the Sámi, som publicerades i *International Journal on Minority and Group Rights*, är skriven av Lars-Anders Baer (2005) och handlar om urfolkens rättigheter med fördjupning i rätten till land och samernas situation i Sverige. Författaren går noggrant igenom internationell kontext och även situationen i Sverige. Relevanta deklARATIONER och lagar avhandlas med ett fokus riktat mot aspekter på rätten till land. Särskilt ett stycke ur Baers artikel är intressant då jag vill se om detta kan tänkas återkomma även i min studie: “*The failure of Swedish State to recognize the rule of law leaves the Sámi people with no other way than to enforce its rights in a court of law. However, the Sámi people have very few opportunities to do so, since court proceedings are costly, and the Swedish society has confiscated most of its resources*” (Baer, 2005 s. 267).

Det blir intressant att se om det är så att aktörerna i min uppsats fortfarande anser att Sverige inte har förbättrat de juridiska förutsättningarna för den samiska befolkningen.

Texten *Nature, Culture, Rights Exploring Space for Indigenous Agency in Protected Area Discourses* är skriven av Elsa Reimersson (2015) och publicerad via Umeå universitet.

Reimersson målar med breda drag de diskurser som varit aktuella genom åren när det kommer till naturvård, naturskyddsområden, samernas rättigheter och rätten till land. Reimersson tar även upp internationella exempel som liknar den situation som finns i Sverige. Det jag hoppas kunna tillföra med min uppsats är en färskare analys av diskurserna efter att FN gav ut sin rapport om samernas rättigheter 2016.

2.3 Analys av traktat

I *Another One Bites the Dust? A Critical Appraisal of the new Draft of the nordic Saami Convention from the Perspective of indigenous Rights* gör Lana Vidmar (2017) en kritisk analys av det traktat som Nordiska samekonventionen producerat. Nordiska samekonventionen producerar diskurser från de representativa samiska organen som finns i Sápmi. En djupdykning i ett traktat av denna kaliber, där den nordiska samekonventionen får kritik från de egna leden, fungerar som ett övningsexempel på hur jag med en annan synvinkel kan studera de publika skrivelser som exempelvis Sametinget producerar.

2.4 Internationella studier, FN och ursprungsbefolkningar

På det internationella planet har ett flertal studier gjorts där fokus varit på ursprungsbefolkningars rättigheter. Många involverar den viktiga roll som FN spelar.

Rihannon Morgan (2004) har skrivit artikeln *Advancing indigenous rights at the United Nations: strategic framing and its impact on the normative development of international law*.

Texten berättar hur ursprungsbefolkningar världen över har kämpat för att få till speciella lagar anpassade till deras situation. Morgan beskriver ursprungsfolken som aktiva aktörer vilka genom att formulera, kontextualisera och ringa in problemsituationer kunnat påverka internationella organ som FN, konventioner, lagstiftning och folkrätt. I liknande spår går även Alexandra Xanthaki (2014) i *Indigenous rights at the United Nations: their impact on international human right standards*. Xanthaki berättar hur FN:s deklaration om ursprungsbefolkningars rättigheter (The United Nations declaration of indigenous people) har hjälpt till att forma lagar och normer kring folkrätt och ursprungsfolk. Med FN:s deklaration för urfolkens rättigheter kodifierades vissa synsätt och rättigheter i skrift. Xanthaki menar att detta har varit ett viktigt steg på vägen till bättre politiska rättigheter för

ursprungsbefolkningarna världen över. Båda texterna som hittills presenterats ger en bra bild av hur FN både påverkats av diskurser samt skapat och upprätthållit diskurser.

Hur kultur som aktivitet kan kopplas till urfolken och dess självbestämmande analyserar Cindy Holder (2008) i sin artikel *Culture as an activity and human right: an important advance for indigenous people and International law*. Holder menar på att det är bra att internationella samfundet börjar se kultur som en aktivitet som kan knytas till sina utövare istället för ett objekt någon konsumerar. Detta internationella exempel kan tjäna som ett uttryck för den diskurs som ofta framförs där ursprungsbefolkningen skall ses som ett slags kulturbearare och därför skall skyddas med juridiska barriärer. På detta sätt kan lagar skapa identiteter och diskurser, vilket är relevant i min uppsats då svenska statens lagstiftande roll inte kan förbises.

2.5 Skapandet av identiteter och diskurser

Zhang och Müller (2018) publicerade i tidskriften *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* artikeln *Tourism and the Sámi in transition: a discourse analysis of Swedish newspapers from 1982 to 2015*. Författarna har genomfört en diskursanalytisk studie av hur svenska tidningar genom turismen hjälper till att skapa olika samiska identiteter och vad konsekvenserna blir utav detta. Urvalet av empiri är givetvis selektivt och snävt men artikeln är intressant som komplementläsning till min uppsats då den tredje statsmaktens inflytande på samhället har stor räckvidd. FN:s och Sametingets kommunikativa förmåga ligger delvis i massmedias händer och de diskurser som bevaras, formas och bildas däri står givetvis inte isolerade i samhället. Massmedias bild av identiteten same och vad som betraktas som typiskt samiskt bidrar till vardagsdiskurser såväl som diskurser på samhällsnivå.

En internationell publikation som handlar om just kultur, språk, identitet och diskurser är Wetherell och Potters (1992) *Mapping the Language of Racism. Discourse and the Legitimation of Exploitation*. Den är relevant som tidigare forskning av främst två anledningar. För det första är ämnet aktuellt: författarna studerar diskurser som uttrycks av majoritetssamhället, i detta fall pakeha (vita nya zeeländare), om maorierna (befolkningen som fanns på Nya Zeeland innan européerna koloniserade öarna). Wetherell och Potter blottlägger en diskurs från pakeha där maorierna uppfattas som en slags mänskliga kulturbärare. Det anses angeläget att maorierna får ha och bevara sin kultur och därför är det av vikt att de ska leva traditionellt så kulturen kan ärvas vidare och på detta sätt preserveras. Författarna liknar de intervjuades syn på maoriernas kultur som någonting som skall bevaras

från utrotningshot med tongångarna som hördes när kampen om bevarandet av bergsgorillorna skedde.

För det andra använder sig Wetherell och Potter av en retorisk analys inspirerad av diskurspsykologin när de undersöker sin empiri. I min uppsats är ovan nämnda metodologi viktig som analysverktyg och därför är en läsning av författarparet relevant. Därtill genomförs min svenska studie på ett liknande ämnesområde, vilket förhoppningsvis resulterar i ytterligare kunskap om det senaste årens diskursiva fält som omger samerna, svenska staten, FN och folkrätten.

Sammanfattningsvis står det klart att det finns en hel del forskning inom denna studies intresseområde och andra närliggande ämnen. Vissa är diskursanalytiska och andra inte. Det finns både nationell och internationell forskning om både samer, FN, svenska staten som aktör och ursprungsfolks rättigheter med mera. Bidraget som min uppsats vill ge till kunskapsbanken är en relativt modern diskursanalytisk studie där jag tematiskt beskriver men även jämför de diskurser som framkommer i FN-rapporten från 2016 med de diskurser som finns på Sametingets hemsida.

3.0 TEORI

Att förstå teorin bakom ett forskningsprojekt är av största vikt varför ett helt kapitel ägnas åt de teoretiska ställningstaganden som behöver göras. Eftersom själva ansatsen är diskursanalytisk behöver läsaren guidas genom varför sagda inriktning valts, samt beredas förståelse för grundläggande begrepp, analysverktyg och aktuella filosofiska teoremen. Kritisk diskursanalys, diskurspsykologi och Mörkenstams begreppstrio Problem-Orsak-Lösning kommer behandlas något djupare var för sig varpå kapitlet avslutas med reflektioner om hur dessa kan kombineras i analysen av det empiriska materialet.

Eftersom syftet med min uppsats är att studera de diskurser som framkommer i de officiella dokumenten från Sametinget och FN-rapporten är både teori och metod givet uppgiften. För att kunna nå de djupt liggande diskurserna, vilka bildar normer i vårt samhälle, var det nödvändigt för mig att använda diskursanalysens metodologiska och teoretiska verktyg. Ett kännetecken för diskursanalysen är just att metodologin och teorin är sammanflätade i en sorts helhet; en ”paketlösning” som Winther Jörgensen och Philips uttrycker det i *Diskursanalys som teori och metod* (Winther Jörgensen & Philips, 2000 s. 10). Eftersom jag själv befinner

mig mitt bland diskurserna behöver jag hjälp och guidning av diskursanalysen för att kunna höja mig över materialet och se de olika diskurserna.

3.1 Diskursanalys och diskurs som begrepp

Diskursanalysen är sprungen ur socialkonstruktionismen, vilken betonar att det är människors sociala processer som konstruerar samhället och ger världen mening (Winther Jørgensen & Philips, 2000 s. 11). Språket spelar en central roll när diskurserna bygger upp människors värld. Dessa diskurser, där diskurser definieras av Winther Jørgensen och Philips som ”*ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller utsnitt av världen)*”, kan skönjas och med fördel analyseras i både officiella texter från Sametinget och i FN-rapporten (Winther Jørgensen & Philips, 2000 s. 7). Diskurser behöver alltså nödvändigtvis inte förklara vad som är ”rätt och fel” i naturvetenskaplig mening utan beskriver snarare hur ett fenomen uppfattas och ges mening. Det är framförallt definitionen som Winther Jørgensen och Philips använder som jag kommer utgå ifrån när jag använder begreppet diskurs i studien.

Foucault är en av de stora gestalterna inom sociologi och har bidragit med en avsevärd teoretisk bas för olika diskursanalytiska angreppssätt. Därför kan det vara bra att börja med att förklara varför diskurser skall studeras. I sin bok ”*Sexualitetens historia: Viljan att veta*” dyker Foucault (2002) ned i diskursernas natur. Foucault menar att diskurserna, den diskursiva företeelsen, står i centrum; *hur* man talar om saker och vilka som talar blir centralt samt: Vilka lyssnar? Vilka får inte vara med? Vilka är målgrupperna? Vilka institutioner berörs? Frågor om vad som är rätt eller fel blir här mindre viktiga för Foucault eftersom diskurser skapas och förändras (Foucault, 2002 s. 39-41). Stuart Hall (2001) förklarar vad som menas i sin artikel *Foucault: Power, Knowledge and discourse*. Här förtydligas resonemanget med att diskurser är det som skapar mening för människor. Människor uppfattar världen genom diskurser- därför är diskurserna viktiga att studera! Utanför människorna finns den fysiska världen men den blir enbart tillgänglig för oss genom meningsskapande diskurser (Hall, 2001 s. 73).

3.2 Diskurspsykologi

Diskurspsykologin hävdar att diskurser manar till handling och konstruerar både sociala och psykologiska processer (Wetherell & Potter, 1992 s. 59). Fördelen med en diskurspsykologisk ansats som den Wetherell och Potter förespråkar i *Mapping the Language of Racism. Discourse and the Legitimation of Exploitation* är att man kan sätta en text eller diskurs i sin historiska och sociala kontext för att fullt ut förstå de ideologier som produceras (Wetherell & Potter, 1992 s. 105). Den politiska sfären min uppsats rör sig i är speciell: talarna eller

aktörerna representerar inte bara sig själva utan även andra. Rapportören Tauli-Corpuz representerar organisationen FN och Sametinget representerar den samiska befolkningen.

Diskurspsykologin rör sig från makronivå ner till mikronivå där förespråkarna anser att diskurser formar identiteter och tvärtom (Winther Jörgensen & Philips, 2000 s. 106).

Wetherell och Potter menar att ingen individ är konsekvent med diskurserna. Med ett sådant angreppssätt kan det vara intressant att se hur talen och argumenten från de olika aktörerna sliter såväl i den egna identiteten som i andras identiteter. Hur talare väljer att kategorisera andra människor och hur talaren positionerar sig i förhållande till dessa kategorier är värt att stanna upp och reflektera över. Ytterligare en lärdom från Wetherell och Potter är tanken att ideologier upprätthålls med hjälp av diskurser. Genom diskurserna i vardag och inom politiken kan ett samhälle skapas där vissa sanningar kan tas för givna av medborgarna (Wetherell & Potter, 1992 s. 60-61).

3.2.1 Verktyg

Slutligen använder Wetherell och Potter sig av en slags retorisk analys. Till skillnad från den rent lingvistiska analysen fokuserar man inte enbart på ord och ordföljd utan även kontexten samt hur texter och tal kan bidra till handlingsorientering (Wetherell & Potter, 1992 s. 91). Samtidigt som en talare eller aktör, indirekt eller direkt, manar till handling konstruerar hen med hjälp av retoriska knep (exempelvis metaforer eller överdrivet ordval) sin ståndpunkt som den sunda och självklara. Handlingsutrymmet kan både begränsas och utvidgas genom språket. Vem diskurserna konstruerar som aktiv och passiv aktör blir i detta sammanhang intressant.

Diskurser konstruerar inte bara argument för något, så att detta skall kunna framstå som en allmängiltig sanning, utan också argument mot någon. Denna någon är vad Potter och Wetherell kallar "the absent other" (Wetherell & Potter, 1992 s. 96).

Hur denne absent other framställs och vilka argument som används för eller emot ett förhållningssätt kan således vara ypperligt som ett teoretiskt verktyg för att upptäcka essensen i diskurserna från FN-rapporten och Sametinget.

3.2.2 Begränsningar

Ingen teori är fullständig och således inte diskurspsykologin. Diskurspsykologin kan ibland tendera att vara lite väl beroende av det vardagliga samtalet, kontexten och de sociala handlingar som omgärdar de diskurser som framkommer. Ibland kanske man inte har full tillgång till interaktion, såsom kroppsspråk och kontext, vilket stämmer in på denna uppsats

empiriska material och metodologiska ansats. I sådana situationer kan komplettering behövas med en teori som flyttar sig ett steg uppåt och koncentrerar sig på samhällsnivåns diskurser.

3.3 Kritisk diskursanalys

Kritisk diskursanalys kan användas som en teoribygnad men även som metod. Den kritiska diskursanalysen passar särskilt väl på makronivå, där forskaren vill studera samhällen och politik. Winther Jörgensen och Philips hävdar att kritisk diskursteori av naturen ingalunda är neutral, den tar ofta sikte på orättvisor i samhället och har som anspråk att hjälpa socialt utsatta grupper så att en maktbalans kan uppstå (Winther Jörgensen & Philips, 2000 s. 70). Diskursiva praktiker hjälper alltså till att vidmakthålla samt reproducera orättvisor som finns i samhället. Med dessa diskursiva praktiker skapas ideologi och ideologi är ständigt aktuellt inom de sfärer där både FN och Sametinget verkar.

En fördel som kritisk diskursanalys har är den flexibilitet som finns när det kommer till synen på diskurserna. Språket är centralt för diskurserna och denna teoriskola hävdar att diskurser konstrueras genom språket men samtidigt kan diskurser konstruera språket (Winther Jörgensen & Philips, 2000 s. 67-68). Norman Fairclough är en tyngd inom den kritiska diskursanalysen. Han menar att diskurser är en form av handling som gör att människor agerar i världen men även att diskurser är en form av representation. Detta gör alltså att språket är en form av social handling snarare än bara ett individuellt fenomen (Fairclough, 1992 s. 63). Denna växelverkan är det som ger kritisk diskursanalys sin flexibilitet men också en analytisk motor som förklarar hur diskursiva praktiker (och därigenom ideologier) kan förändras.

3.3.1 Verktyg

Några sista teoretiska begrepp som kan användas vid analysen av materialet är de som kallas för interdiskursivitet, intertextualitet, manifest intertextualitet samt intertextuell kedja. Intertextualitet betyder att en text eller ett tal inte existerar helt av sig själv utan har en historisk bakgrund. Fairclough uttrycker det hela på följande vis: ”*the concept of intertextuality sees texts historically as transforming the past-existing conventions and prior texts-into the present*” (Fairclough, 1992 s. 85). Talet eller texten lutar sig alltså på tidigare texter och refererar direkt eller indirekt till dessa. En specifik form av intertextualitet är manifest intertextualitet. Som ordet antyder innebär detta att en kommunikativ händelse uttalat bygger på andra texter. Vidare menar Fairclough att denna kommunikativa händelse, exempelvis en FN-rapport om samerna i Sverige, kan utgöra en beståndsdel i en intertextuell kedja. Den intertextuella kedjan bygger ihop olika texter till en serie och för varje länk i kedjan läggs nya delar av texter till, ibland från andra fält (Winther Jörgensen & Philips, 2000

s.77). De debatter vi ser på tv eller i tidningar mellan politiker bygger ofta på tidigare utspel, citat, vallöften, forskningsrapporter, utredningar, lagförslag eller riksdagsbeslut. Därför kan en studie av den aktuella intertextualiteten komma att bli nödvändig vid analys av det empiriska materialet från Sametingets hemsida och från FN-rapporten.

Interdiskursivitet är nära besläktat med intertextualitet. Där intertextualiteten bygger på andra tal eller texter bygger interdiskursiviteten på en blandning av andra diskurser eller på relationer mellan olika diskurser. Interdiskursiviteten som verktyg kan användas för att se vad för diskurser som ligger till grund för en text och hur dessa samspelar eller motsätter sig varandra (Fairclough, 1997 s. 43, 46). Vidare menar Fairclough att interdiskursiviteten är det strukturella fundamentet varpå en diskursiv händelse vilar (Fairclough, 1997 s. 68). Detta visar på att det diskursiva fältet är mångfacetterat där diskurser både hakar i och skaver i varandra. Som analysverktyg kan interdiskursivitet användas för att förklara varför en aktör uttrycker sig på ett visst sätt. I denna uppsats kommer jag även anta att interdiskursivitet såväl som intertextualitet medvetet och omedvetet används som ett sätt att argumentera för sin sak och försöka legitimera det budskap som framförs.

3.3.2 Begränsningar

Begränsningarna med den kritiska diskursanalysen är tendensen att fokusera på en lingvistisk analys, vilket lämpar sig väl på exempelvis skrivet material som är producerat för envägskommunikation. Dessvärre fångar den kritiska diskursanalysen inte alltid upp de retoriska knep eller argument som används när en person försöker konstruera en diskurs som sann. Angreppssättet missar därtill delar av den sociala interaktionen och den vardagliga nivån där diskurser formar och formas. Emellertid kommer detta inte bli huvudfokus i uppsatsen då de analyserade dokumenten är officiella och formella.

3.4 Problem-Orsak-Lösning

Ulf Mörkenstam är inspirerad av Fairclough i sin avhandling *Om "Lapparnas privilegier"-föreställningar om samiskhet i svensk samepolitik 1831-1997* (Mörkenstam, 1997). Han presenterar en triad av begrepp jag använder som diskursiva analysverktyg i min uppsats: Problem-Orsak-Lösning (Mörkenstam, 1997 s. 57-58). Denna uppsats rör sig delvis inom samma område som Mörkenstams avhandling, därför tycker jag det är utmärkt att använda mig av hans förfaringssätt. Vad som konstrueras som ett problem indikerar ofta två saker enligt Mörkenstam;

1. Problemformuleringen sätter fingret på vilka föreställningar som råder inom den av diskurser formulerade föreställningsvärlden.

2. Problemformuleringen utmanar samtidigt de diskurser som konstruerar föreställningsvärlden genom att visa på att det finns en motsättning eller ett annat sätt att se saker (Mörkenstam, 1997 s. 58). Eftersom materialet till denna uppsats bygger på politik och motsättningar är en identifikation av vad aktören anser vara problemet nödvändig.

Mörkenstam hävdar att orsaken till ett problem bör förklaras. Orsaksanalysen hjälper till att förklara ett problem samtidigt som den klargör vem som bär skulden till sagda problem.

Vidare menar Mörkenstam att det ofta är i orsaksförklaringen man kan hitta de kollektiva identiteter som en aktör gärna tillskriver en annan (Mörkenstam, 1997 s. 57). Detta blir aktuellt i min uppsats då den kollektiva identiteten och kategorisering av grupper kommer visa sig spela en stor roll, exempelvis när en aktör i mitt material skall identifiera gruppen samer. Orsaken till ett problem legitimerar också vilka lösningar som i sin tur är möjliga och vilka som inte är möjliga (Mörkenstam, 1997 s. 57).

Lösningar på problem kan både rättfärdiga och legitimera en åsikt eller en diskurs vilket i sin tur kan ge två konsekvenser:

1. En lösning på ett visst problem kan legitimera samma lösning på ett likartat problem.
2. En lösning ger samtidigt upphov till nya problemformuleringar vilka behöver lösas- detta skapar förändring i diskurserna (Mörkenstam, 1997 s. 58).

Själva essensen i de texter som utgör empirin är en politisk sådan där aktören på något sätt vill belysa den önskvärda lösning ett problem kan tänkas ha. Att identifiera dessa lösningar kan således blotta var en aktör befinner sig och åt vilket håll en aktör strävar.

3.5 Kombination av teori

De analysfrågor som blir relevanta i förhållande till materialet kan variera beroende på vilket diskursanalytiskt angreppssätt man väljer. Angreppssätten behöver nödvändigtvis inte utesluta varandras teoretiska bas eller metoder men vissa frågeställningar lämpar sig bättre till en viss sorts diskursanalys. Dock kan forskaren med fördel kombinera kritisk diskursanalys och diskurspsykologi så länge de inte krockar med varandra (Winther Jörgensen & Philips, 2000 s. 10). De analysverktyg jag valt att använda från kritisk diskursanalys och diskurspsykologin kommer i första hand komplettera varandra. Som en extra verktygsnyckel för att dyrka upp diskurserna tillkommer verktygstriaden från Mörkenstam: Problem-Orsak-Lösning.

3.6 Sammanfattning

Diskursanalysen är det teoretiska och metodologiska angreppssätt som passar bäst ihop med uppsatsens syfte. För att finna de diskurser som aktualiseras från både Sametingets officiella dokument och FN-rapporten behövs en teoretisk ansats som gör detta möjligt. För att sedan kunna jämföra aktörernas diskurser behövs analysverktyg som kan appliceras likartat på båda grundkällorna.

Diskursanalysen hjälper mig som författare att identifiera och reflektera över diskurserna som materialet innehåller. Till min hjälp har jag två angreppssätt inom diskursanalysen; kritisk diskursanalys och diskurspsykologi. Som en egen begreppstrio eller verktygstriad tillkommer analysverktygen Problem-Orsak-Lösning från Mörkenstam.

Kritisk diskursanalys kan användas med en rent lingvistisk ansats: hur byggs diskurserna upp språkligt? Dessutom kan även en kritisk diskursanalytiker ta i beaktande hur talet i exempelvis FN-rapporten konstrueras. Frågor om intertextualitet och interdiskursivitet blir aktuella med denna teori. Diskurspsykologin koncentrerar sig inte enbart på en strikt lingvistisk analys utan även på en retorisk sådan. Därför blir frågor som har med argumentation, övertygande, konstruktioner mot den andre väsentliga. Uppmaningar till handling samt en eventuell begränsning av handlingsutrymmet berörs också av diskurspsykologins analysverktyg.

4.0 METOD

Metodologiska överväganden och en redovisning av dessa är inom diskursanalysen lika viktigt som den teoretiska delen. Studiens resultat är avhängigt designen och följaktligen kommer detta kapitel att ägnas åt den metod som använts i projektet. Först i kapitlet kommer en presentation av det material som använts, vilka etiska överväganden som gjorts och resonemang kring urval. Därefter följer en ansats om teori och metod, detta eftersom diskursanalysen har en sammanflätad teori och metod. Frågor om trovärdighet, subjektivitet och vilka svårigheter jag stött på tas upp i detta avsnitt. Kapitlet avslutas med en redovisning av hur materialet bearbetades och sammanställdes där kodningen bereds extra uppmärksamhet.

Eftersom diskursanalysen starkt betonar språket kommer empirin att vara i textform. Jag vill påminna läsaren om att uppsatsens empiriska källa är de officiella dokumenten från

Sametinget och FN vilket medför att metoden jag valt för att finna diskurserna således är textanalys. Det finns en tradition inom sociologin att använda dokument som en informationskälla och enligt Drew ger en dokumentanalys lika bra data om den sociala realiteten som andra metoder (Drew, Raymond & Weinberg, 2006 s. 63). Med en dokumentanalys slipper man även de svårigheter som exempelvis en fältobservation kan medföra, se Hammersley och Atkinson (2007).

4.1 Material

4.1.2 FN-rapporten

Det utvalda materialet framfördes till FN:s Human right council 2016 och är en rapport utförd av en FN-anställd expert inom folkrätt; Victoria Tauli-Corpuz. *Report of the Special Rapporteur on the rights of indigenous peoples on the human rights situation of the Sami people in the Sápmi region of Norway, Sweden and Finland* avhandlar hur nationalstaterna behandlar samerna folkrättsligt (Tauli-Corpuz, 2016, United Nations, 2016). Den avslutas med rekommendationer för hur respektive land skall förbättra sin politik gentemot ursprungsbefolkningen.

Förvisso sträcker sig samernas land, Sápmi, över fyra länder men mitt fokus är på den svenska statens förhållande till samerna, därför kommer de delar som handlar om Finland och Norge bara kort beröras där de omnämns ihop med svenska staten. Något mer om urvalet; den rapport från FN som jag analyserat kan med fördel jämföras med texterna från aktören Sametinget. FN är på intet sätt neutralt eller objektivt men det finns en fördel med denna källa; den står inte mitt i det diskursiva fältet utan tittar på relationen mellan samerna och majoritetssamhället från ett perspektiv utifrån.

Eftersom rapporten med lätthet kunde laddas ned från internet och har karaktären av ett officiellt dokument från en mellanstatlig organisation ser jag inga etiska problem att använda materialet per se. Likväl finns det etiska överväganden som måste tas i beaktning när rapporten ska analyseras. Samerna är en folkgrupp som utsatts för diskriminering genom århundraden. Det är därför bra att ha i bakhuvudet att ämnet är laddat och att ordval samt antaganden om kultur inte skall göras för lättvindigt.

4.1.3 Sametinget

Eftersom Sametinget är ett politiskt organ och valt att publicera texterna på sin hemsida anser jag dessa vara av officiell och offentlig karaktär. Materialet omfattar både politiska ställningstaganden i sakfrågor där Sametingets ideologiska förhållningssätt redovisas samt

politiska tal. Sametinget har producerat ett stort empiriskt material varför flertalet informationskällor har reducerats ned till ett antal representativa texter. Urvalet har skett utifrån följande premisser, ställda i frågeform:

a. Jämförbarhet- kan de teman som tas upp i urvalet från Sametinget jämföras med de teman som framträder i FN-rapporten? Läsaren kan själv se i resultatdelen att de olika teman som tas upp med enkelhet kan jämföras med varandra.

b. Representativitet- kan de texter som medtas i analysen sägas till så stor del som möjligt avspegla Sametingets officiella hållning? Berör det valda textmaterialet politikens hårda kärna? Enligt Bryman är representativitetsproblemet en av innehållsanalysens fallgropar (Bryman 2002, s. 203). Dock anser jag att de texter som valts ut verkligen är representativa för Sametingets politiska ställningstaganden då flertalet av dem enkelt går att hitta under flikarna på hemsidan. Detta kan illustreras med texten ”Gruvor i Sápmi” vilken hittas genom att läsaren klickar på fliken ”Politik” och sedan underkategorin ”Politiska ställningstaganden” (Sametinget, 2014). Utvalda texter kan alltså betraktas som det Boréus menar är en typisk manifestation av en diskurs och därför inte behöver vara lika många i antalet som det annars krävs för att få fram en helhetsbild av en diskurs (Boréus i Ahrne, 2015 s. 184).

c. Diversifiering- finns det texter från olika sorters genrer med? Denna premiss går delvis emot premiss b, exempelvis; kan ett tal från ordföranden i Sametinget verkligen avspegla den ideologiska och politiska hårda kärnan? Talen jag använder mig av i resultatdelen är färre än de sakpolitiska ställningstagandena varpå de får spela en något mindre roll. Samtidigt är det av vikt att få med talen då de på ett sätt kan avspegla en någorlunda mer ”direkt” och avskalad kommunikation som sker mellan den som framför talet och den, eller de, aktörer som kan tänkas mottaga budskapet. Att inte ta med talen skulle således göra att jag riskerar att missa den nyansering som finns när de officiella representanterna släpper något på garden och ger utlopp för de mer dolda budskapen.

De etiska överväganden som blir aktuella är i princip samma som vid FN-rapporten. När man analyserar material från en grupp människor som är utsatta för diskriminering och andra samhällsliga orättvisor, är det av vikt att fundera på ordval samt materialhantering. Samtidigt, för att kunna nå de diskurser som finns, får materialet inte behandlas ömtåligt. För att kunna skildra de diskurser som blir aktuella måste man ibland referera till andra diskurser på ett sätt som eventuellt framställer en minoritets producerade dokument ofördelaktigt. Detta är själva vetenskapliga dilemmat för någon som fördjupar sig i känsliga frågor- kommer jag med

studien hjälpa eller stjälpa? Intentionen med de etiska övervägandena är att det inte skall särskådas något material från privatpersoner (representanter för Sametinget räknas som officiella personer i detta sammanhang) och det material som riktar sig mot enskilda privatpersoners agerande går bort.

4.1.4 Andra källor

Förutom de källor som används och exemplifieras i resultatavsnittet ligger det flertalet andra dokument till grund för denna studie. För att mer rättvist kunna undersöka de diskurser som framträder i materialet, men också för inhämtande av fakta i sakfrågor, behövde andra källor användas som bakgrundsmaterial. Nota bene; även material producerat av den svenska staten har använts som kontextualiserande material och informationsmaterial i denna uppsats. Svenska staten är den aktör som förekommer i både FN:s och Sametingets texter, därför har jag läst vissa utvalda texter från nationalstaten Sverige. Jag har medvetet använt mig av de officiella aktörerna som FN och Sametinget är. De är båda erkända av svenska staten och stora delar av världssamfundet. Samer utanför Sveriges gränser, eller utanför Sametinget, kommer alltså inte direkt till tals i denna uppsats. Likaledes kommer inga några uttalanden från FN, förutom den enskilda rapporten, att analyseras.

4.2 Ansats

4.2.1 Teori om metod

Diskursanalysens grundantagande är att språket spelar en roll för hur vi människor inte bara handlar utan även hur vi når kunskap om världen runt omkring oss genom diskurser (Winther Jørgensen & Philips, 2000 s. 15). Att använda diskursanalys är produktivt då jag kan få fram de dolda diskurser som implicit uttrycks i dokumenten. Eftersom diskriminering och makt inte alltid visar sig i öppen dager kan därmed bland annat den retoriska analysen hjälpa mig att finna dessa. Det är i brytpunkten mellan dessa diskurser man verkligen kan finna intressanta fenomen att granska.

Även om metoden i någon mån är given eftersom diskursanalys används, är det av vikt för mig att fundera på varför jag väljer metoden, och vilka följder detta får för studiens resultat. Vilket fenomen som studeras och vilka frågor man ställer samt den metod som används kan ge olika utfall och förutsättningar ontologiskt, epistemologiskt och metodologiskt (Fejes & Thornberg, 2015 s. 22). Bergström och Boréus skriver i boken *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys* att diskursanalysen till sin karaktär är tvärvetenskaplig och att det därför inte finns några strikta metodologiska mallar för hur

man skall angripa data (Bergström & Boréus, 2012 s. 381). Dock hävdar Winther Jörgensen och Philips i *Discourse Analysis as Theory and Methods* att man med en mer stringent applikation av teori och metod kan legitimera kunskap som en vetenskaplig produkt (Winther Jörgensen & Philips, 2000 s. 25). Detta är för mig det rättesnöre med vilket jag söker kunskap om diskurserna i empirin. Jag vill dra ur både de tydliga och mer dolda diskurserna ur materialet med en bra metodologi som samtidigt har en solid länk till teoridelen.

Silverman varnar för den fälla en del forskare kan hamna i inom samhällsvetenskapen; det finns en metodologi som forskaren behärskar tekniskt men samtidigt en svag förankring i teorin (Silverman, 2001 s. 292). Jag antar att detta inte kommer bli ett särdeles stort problem för mig då, som tidigare nämnts, diskursanalysen är en paketlösning.

4.2.2 Trovärdighet

En vanlig ansats för att stärka sin kvalitativa forskning kan vara genom att öka trovärdigheten. Trovärdighet kommer till uttryck exempelvis genom en transparens i de olika delarna av forskningsprocessen. För mig blir det alltså viktigt att redovisa öppet hur jag tagit mig an materialet metodologiskt och ge inblick i exempelvis urval av material. Detta leder till att resultatet av min forskning förhoppningsvis anses mer vetenskapligt trovärdigt och hålla för en noggrannare granskning. Även om den inte skulle hålla för en granskning är det i alla fall en vetenskaplig produkt som kan avfärdas med vetenskapliga argument.

4.2.3 Reflektioner och svårigheter

Interdiskursivitet och intertextualitet som verktyg fungerar bra att använda då den genre av text som analyseras i stor mån bygger på annan text. Vad som försvårar trovärdigheten i studien är en av de problem som kvalitativ forskning dras med; begränsningsproblemet. Att avgöra när empirisk mättnad sker är svårt och varje begränsning av data och de val man gör vid inriktning av analysen utelämnar andra möjliga intressanta upplägg. Denna insikt är dock enligt mig inte ett oöverkomligt problem, jag går klart och tydligt in med att uppsatsen inte kan omfatta alla de dokument som producerats utan endast ett axplock. Insikt nummer två är att jag faktiskt saknar kompetens för att på djupet gå in och analysera berörda lagtexter. Lagtexterna kommer inte uteslutas men de får inte studiens fokus.

Det som gör textanalysen något knepig, förutom själva kodningen i sig, är att med själva metoden missar man något viktigt; tonfall och interaktion. Kanske skulle en kompletterande metodbehövt användas, men praktiskt skulle detta såklart ställt till med svårigheter. Att få tillgång till fältet för observation eller relevanta intervjuperson kan i detta fall bli svårt på

grund av exempelvis upptagna politiker. Den retoriska analysen får därför stödja mig som ett komplement till den rent lingvistiska. Positivt med textanalysen är att jag inte kan påverka själva grundtexten i sig. Till skillnad från i en intervjusituation eller en fältobservation spelar min närvaro i datainsamlingen ingen avgörande roll.

4.2.4 Subjektivitet och objektivitet

Diskussioner om subjektivitet och objektivitet uppkommer oftare i kvalitativa studier än i kvantitativa studier även om båda egentligen brottas med positivismen. Fine skriver i *Ten lies of ethnography* (1993) att man som forskare lätt kan inbilla sig att man är rättvis (eng: fair). Nu stipulerar visserligen diskursanalysen att forskaren inte kan vara objektiv eftersom hen befinner sig själv på det diskursiva fältet, men ändå finns det enligt Fine en illusion hos samhällsvetare att framställa sig själva som objektiva (Fine, 1993 s. 286). Detta är något jag måste bära med mig i både urval av material, kodning och analys. Eftersom jag delvis använder mig av kritisk diskursanalys finns det en slags sanktionering att man kan bedriva forskning i syfte att belysa ojämlika maktförhållanden i samhället. När jag väl väljer material kan jag inte anse mig vara objektiv då jag faktiskt inte är helt neutral i selektionen av empiri. För att komma runt subjektivitetsproblematiken är det viktigt för mig att motivera urval av data och ange tydliga referenser så läsaren själv kan studera originalkällorna.

4.3 Bearbetning av material

4.3.1 Kodning

I kodningsprocessen skall forskaren inte enbart koda materialet utan också vara medveten om sin egen subjektivitet. Forskaren skall idealt sett reflektera över sin egen kodning när hen utför hantverket (Silverman, 2001 s. 293). Jag är inte helt neutral i min forskningsansats då jag tenderar att sympatisera mer med samerna än med exempelvis ett gruvföretag när det kommer till nyttjande av land.

För att underlätta för mig själv funderade jag först ut kontexten i vilket mitt material är producerat och vilken genre den kan tänkas tillhöra samt den tilltänkta publik som skall läsa materialet. Efter det började jag med öppen kodning utifrån ett antal analysverktyg som berörts i teoridelen. Kodorden skrevs upp i marginalen. En någorlunda öppen kodning var bra för mig under mitt första möte med empirin. Ändock har jag genom tidigare forskning en lägsta nivå att stå på; jag har redan förförståelse om vad som kan komma upp i materialet eftersom jag exempelvis läst delar av Mörkenstams avhandling *Om "Lapparnas privilegier"-föreställningar om samiskhet i svensk samepolitik 1831-1997* (Mörkenstam, 1999).

Vidare utgick jag från Lindgrens råd i texten *Kvalitativ analys* där författaren menar att kodning är ett första sätt att närma sig materialet så det kan sorteras grovt. Efter detta kommer tematiseringen och summeringen (Lindgren, 2014 s. 34). Lindgren skriver att det inte finns några regler fastslagna för hur många varv man kan ta med materialet innan man uppnått empirisk mättnad (Lindgren, 2014 s. 35-36). Detta upplevde jag också då det ingalunda räcker med att läsa texten en enda gång, det krävs av forskaren en ihärdighet och en uthållighet samt en nyfikenhet på materialet för att orka koda, koda om och samtidigt kunna vara öppen för nya perspektiv på materialet.

När FN-rapporten bearbetades började jag försöka kategorisera materialet, där koderna kan placeras in under ett antal paraplybegrepp (Denscombe, 2018 s. 406). Paraplybegreppen döpte jag om till huvudkategorier. Mina huvudkategorier var: Juridik, Mänskliga rättigheter, Om Samerna, Retorik, Svenska staten, Intertextualitet/interdiskursivitet, Problem-Orsak-Lösning. Samtliga sju huvudkategorier kodades i färg och under varje kategori fanns ett antal underkoder/underkategorier för att påminna mig själv om vad som hörde till vilken huvudkategori. Exempelvis under ”Retorik” fanns ”the absent other”, ”handlingsutrymme”, ”ordval” med flera. Två kategorier jag under mina kodningstillfällen upptäckte kunde ha använts var: ”Tredje part” samt ”Subjektsposition”. Detta får illustrera det både deduktiva och iterativa i min kvalitativa analys. Jag kodar om materialet med de nya infallsvinklar empirin genererat samtidigt som jag börjar inse att de flesta kategorierna kan gå in i varandra; begrepp kan kodas på olika sätt beroende på perspektiv, hypotes samt förförståelse. Det är under ett likartat förlopp de teman jag använder mig av i resultatdelen kom fram. Teman var mig inte givna när jag först blickade ut över materialet utan uppkom under arbetets gång. Föregående arbetsprocesser får exemplifiera den hermeneutiska spiralen, vid den här sortens kvalitativ forskning sker tolkning och omdefiniering av metodologiska ramar kontinuerligt (Fejes & Thornberg, 1993 s. 34).

Kodningen av texterna från Sametingets hemsida såg något annorlunda ut. Eftersom jag försökte jämföra texterna visste jag något mer vad jag letade efter i dessa.

Kodningskategorierna blev därför: Intertextualitet, Interdiskursivitet, Problem, Orsak, Lösning, Retoriska knep/statements, Identitet/aktör/agens. Precis som i kodningen med FN-rapporten förekom det underkategorier till varje huvudkategori. Som exempel fanns inom kategorin ”Problem” underkategorierna: Vem beskriver problemet? Vad är problemet? Vem är orsaken till problemet?

4.3.2 Sammanställning av material för vidare analys

Den FN-rapport jag använt mig av har i mångt och mycket fått frambringa en utkristallisering av de teman som blir aktuella i resultatdelen. Detta beror på att de diskurser som framträder i rapporten kommer jämföras med de diskurser som Sametinget producerar. Följande teman framträdde: Självbestämmande, Rätten till land, Rätten till språk och utbildning, Samisk identitet och samerna som folk. Mina teman jag hittat i materialet länkar, precis som diskurserna, ihop med varandra. Självbestämmande hänger ihop med rätten att bestämma över sitt land och rätten till språk och utbildning samspelar med samerna som folk och identitetsskapande. Mina fyra teman är manuellt konstruerade för att underlätta sorteringsprocessen. Att studiens teman är breda och olika kodningskategorier kan gå in under flera olika teman kommer resultatdelen visa. Detta illustreras med följande utdrag från Sametingets hemsida (Titel: Varför behövs en samisk Sanningskommission) som även kommer figurera senare i resultatdelen:

Första gången samerna nämns i skrift är år 98 e.Kr. då den romerska historieskrivaren Tacitus skriver om suioni (svear) och fenni (samer) långt upp i norr. Kolonisationen vid bottenhavskusten inleds på 1100-talet” (Sametinget, 2016)

En mångfacettering ligger i diskursernas själva natur: de flätas ofta in i varandra och ett uttalande kan visa prov på både intertextualitet (”Tacitus [...] år 98 e. Kr”), retoriska knep (”kolonisation”) och konstruktioner av identitet (”suioni och fenni”).

4.4 Sammanfattning

Urvalet av material var tämligen enkelt då syftet med uppsatsen är att analysera diskurser från FN-rapporten och jämföra dessa med de diskurser som Sametinget producerat. En del avvägningar, som de om representativitet och diversifiering av material, behövde göras när jag analyserade material från Sametingets hemsida. Jag har kommit fram till att de etiska överväganden som behöver göras är relativt milda då alla dokument är av en offentlig art, dock bör jag bära med mig samernas utsatta position som minoritetsbefolkning. Kodningen genomfördes med huvudkategorier och underkategorier. När materialet sammanställdes för att presenteras i resultatdelen gjordes detta sedan tematiskt. Slutligen har jag reflekterat över min egen subjektivitet och hur jag skall kunna höja uppsatsens trovärdighet. Detta skall ske genom transparens så att läsaren lätt kan följa mina tankar.

5.0 RESULTAT

Onekligen är resultatdelen uppsatsens klo. Först presenteras kontexten kring den rapport som FN:s specialist lagt fram. Därefter visas utdrag ur rapporten och tolkningen av dessa indelade i de teman som presenterades i Metodkapitlet. Efter FN-rapporten går jag igenom de dokument som använts från Sametingets hemsida. Förfarandet är likartat som vid FN-rapporten; först en kort kontextualisering följt utav en tematisk redovisning av empirin varvat med tolkningar. Vid tolkning av dokumenten från Sametinget kommer även en jämförande analys att läggas till för att se ifall det finns diskursiva likheter eller skillnader mellan aktörernas material. Den fetstilsmarkering som finns i citaten är utförd av mig för att särskilt belysa de viktigaste orden eller poängerna.

Sist men inte minst vill jag återigen presentera läsaren om mina teman: Självbestämmande, Rätten till land, Rätten till språk och utbildning, Samisk identitet och samerna som folk.

5.1 FN-rapporten

Tauli-Corupz rapport lades fram för Human right council, som är en del av FN. Författaren är specialist på mänskliga rättigheter med särskilt fokus på urfolkens situation världen runt. Texten har en officiell karaktär och det är meningen att rapporten skall och bör läsas av de medlemsstater som ingår i FN och då särskilt Sverige, Norge och Finland. Texten riktar sig inte i första hand till en civil privatperson vilket märks på det språkbruk som används. Det bör också tilläggas att Tauli-Corpuz som officiell rapportör med sin anställning automatiskt har FN-organet bakom sig vilket ger tyngd åt argumentationen.

FN kan anses vara en normerande aktör på grund av det höga antalet medlemsstater och den politiska goodwill som organisationen innehar. Genom FN har särskilda tankar om mänskliga rättigheter kristalliserats och kodifierats bland annat i *Universal Declaration of Human Rights* (United Nations, 2019). När rapportören påpekar brister i Sveriges hantering av samiska befolkningen används ett språk som är konstituerat genom de officiella diskurser som någorlunda fixerats i fältet.

5.1.1 Självbestämmande

Rätten att få bestämma över sig själv har länge varit en del av den västerländska diskursrepertoaren och ses som ett fundament i samhället. Kodifierade exempel på dessa diskurser kan ses i amerikanska konstitutionen och den svenska regeringsformen (SFS 1974:152). Med andra ord kan detta problem, bristen på självbestämmande i svenska delen av Sápmi, utan motstånd explicit uttryckas. Utdrag ur FN-rapporten:

*“As noted by the former Special Rapporteur, there is an ongoing need to increase the Sami parliaments’ **autonomy and self-governance authority** and to strengthen their ability to participate in and **genuinely** influence decision-making in matters that affect the Sami people”* (United Nations, 2016 s. 11).

Problemet beskrivs av FN som att den svenska regeringen inte har gett samerna tillräckligt med utrymme att bestämma över beslut som berör samerna själva. FN talar om rätten till självbestämmande som en självklarhet och orsaken till att samerna har en brist på politiskt handlingsutrymme beror på att Sametinget i sig måste lyda den policy som svenska staten framlägger. Sametinget är så att säga stympat i sitt beslutsfattande. Rapporten framlägger dock en lösning på problemet, vilket även det kan ses i citatet ovan; genom att stärka Sametingets auktoritet och oberoende kan rätten till självbestämmande förstärkas. The absent other, den man konstruerar argumenten mot, är svenska staten. Lyssnaren som fokus riktas mot är framförallt världssamfundet. Det är genom det officiella men något slipade retoriska språket som FN-rapporten försöker få till en förändring i den svenska politiken. Uttrycket ”genuinely” används som ett retoriskt knep för att ge tyngd åt sin egen åsikt och mana till handling hos den andre.

Den normativa diskursen om politisk förändring genom demokratins långsamt malande kvarnar råder fortfarande. Likaledes är det utmärkande för rapporten att handlingsutrymmet som diskurserna tillåter är begränsat; förändring skall ske via lag och officiella organ utan nödvändig konflikt. Lärdomen från Wetherell och Potters teorier från diskurspsykologin är här talande; ingen individ eller aktör är konsekvent med sina diskurser. Exemplet på detta är just den diskurs om samerna som FN för fram. FN vill framställa samerna som ett folk vilket är kapabelt att styra över sig självt med hjälp av Sametinget. Samtidigt är FN inte helt konsekvent i denna diskurs. Citatet från rapporten belyser att samerna inte själva kan ta saken i egna händer utan behöver hjälp på vägen av en medlare från utsidan (FN) som kan föra deras talan. Samerna beskrivs som passiva aktörer snarare än aktiva aktörer. Denna paradox får illustreras med följande utdrag ur rapporten där specialrapportören från FN föreslår en lösning:

*“The Special Rapporteur encourages Sweden to introduce reforms to ensure that the Sami Parliament has greater independence from State institutions and **authorities**”* (United Nations, 2016 s. 20).

Måhända ifrågasätts samernas agens inte explicit men indirekt sker detta genom citatet. ”Authorities” kan ironiskt nog uppfattas som ett krokben av FN. Samtidigt som man vill att samernas parlament skall vara självbestämmande och kunna agera med eget mandat förbiser FN sin egen roll som en auktoritet. FN är en tung politisk spelare som stiger in och visar den väg som Sverige skall ta, samerna beskrivs mer som passiva agenter vilka ska utsättas för de andra aktörernas handlingar. Handlingsutrymmet för samerna begränsas ironiskt nog med detta citat.

5.1.2 Rätten till land

Precis som rätten till självbestämmande utgör en av grundpelarna i det demokratiska samhället, utgör även rätten till sitt eget land huvuddelen av den diskurs som dominerar i de flesta länder. För att ge tyngd åt sin retorik lutar sig rapporten alltså på den interdiskursivitet som dominerar. Interdiskursiviteten i sig fungerar här som en legitimering av de lösningar FN föreslår och rättfärdigar de stundom karska ordalag som används.

*“Although the former Special Rapporteur recommended that Sweden increase its efforts to demarcate the traditional territory of the Sami people (see A/HRC/18/35/Add.2, para. 82), the Government **has not yet done so**. The limited protection for the Sami people of their **right to their lands and resources and the lack of concrete action, including the adoption of specific legislation, is cause for concern and continues to be subject to criticism by the United Nations human rights treaty bodies**.”*(United Nations, 2016 s. 11).

Här framgår det tydligt av utdraget att aktören som FN-rapporten riktar sig till är svenska staten då den uttryckligen rekommenderar Sverige att lösa det problem som finns inom Sápmi. Dock målas retoriken upp skickligt; man kan inte gå på staten Sverige för hårdhänt eftersom det skulle bryta mot diskurser om staters suveränitet och de föreställningar om FN som finns. Därför väljer man en något mjukare väg och uttrycker det som att samernas brist på agens över sitt eget land ”is cause for concern”. I den kontext som rapporten befinner sig i passar det inte att man direkt dikterar för andra nationer hur de skall bete sig. Men ändå vill FN i denna text förvissa sig om att åhöraren vet om att Sverige har normerna emot sig; detta kan belysas genom att citatet avslutas med ” **to criticism by the United Nations human rights treaty bodies**.”. FN använder alltså sin egen auktoritet för att retoriskt ge styrka åt det resonemang man för.

Minerallagen (SFS 1991:45) stipulerar att det inte får vidtagas någon exploatering av mark utan att de berörda parterna först tillfrågas. FN-rapporten beskriver detta på följande sätt:

*“At the earliest stages of the permit process, **the landowner and other interested parties**, which have been specified to include reindeer herding communities only, also have a right to be informed about the workplan and to express their opinion or opposition to the plan”* (United Nations, 2016 s. 12).

Den kritiska diskursanalysen ser på språket som både konstituerat av diskurser men även konstituerande för diskurser. Delar av FN-rapporten visar på denna komplexitet, hur språket som används både upprätthåller och skapar nya diskurser. Problemet med formuleringen i utdraget är uttrycket ”the landowner” och ”other interested parties”. Den diskurs som implicit formuleras är att landägaren är den som främst har rätt till marken. Kontexten visar att detta antas vara en privat markägare i form av privatperson eller ett företag. Att vara landägare är alltså att inte vara same. Samerna däremot identifieras underförstått som ”other interested parties”-och därtill anses de ha rättigheter endast i form av renägare. Här skulle FN genom retorik kunnat uppnå sitt syfte och därtill förändra diskursen genom att använda ett annorlunda språkbruk eller ifrågasätta det språkbruk som används i lagtexten. Istället väljer man att använda det språkbruk som diskursen konstitueras av och missar ett tillfälle att själva konstruera en ny diskurs alternativt en diskursförändring. I utdraget nedan kritiserar Tauli-Corpuz Sverige för att inte efterleva lagen fullt ut:

“As a matter of priority, Sweden should revise its Minerals Act to ensure that it is in compliance with international human rights standards, including adequate consultations with affected indigenous communities and their free, prior and informed consent at all stages of the permit process, mitigation measures, compensation and fair and equitable benefit-sharing” (United Nations, 2016 s. 21).

Orsaken till det problem och den konflikt som finns mellan samerna och svenska staten konstrueras av FN:s rapportör som en följd av en bristfällig lagstiftning. Här kan man se att FN på ett sätt inte vågar gå hela vägen och explicit anklaga svenska staten för att ha utnyttjat samernas minoritetsställning i samhället. Istället menar man att om lagen bara ändrades skulle en lösning på problemen kunna nås. Detta faller inom den legala diskursen som FN måste operera inom, man kan helt enkelt inte göra för vågade uttalanden då det skulle strida mot det egna organets grundfilosofi samt försvaga FN:s ställning som en samarbetsvillig och oberoende politisk spelare.

5.1.3 Rätten till språk och utbildning

Sverige har genom Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724) och Språklagen (SFS 2009:600) ett ansvar att skydda samiskan i egenskap av ett minoritetsspråk. ”Språklag 8 § *Det allmänna har ett särskilt ansvar för att skydda och främja de nationella minoritetsspråken*”. Trots detta så påpekar Tauli-Corpuz att det finns brister i hur Sverige följer lagen. Följande är ett utdrag ur hennes rapport:

*“Under the **National Minorities and Minority Languages Act, 26** Sami languages spoken in Sweden are **granted** protections within certain designated administrative areas, including with respect to dealings with State agencies. Those legal guarantees, however, **remain only partially implemented, often as a result of a lack of staff with Sami language skill**” (United Nations, 2016 s. 14).*

Rapporten konstruerar ett problem där svenska staten inte juridiskt kan garantera att de språkpolitics för samerna som Riksdagen beslutat om genomförs ordentligt. Orsaken anses vara att det inte finns personal med adekvat kunskap om samiska språket samt att staten inte erbjuder tillräckligt med undervisningstimmar på samiska. Lösningen anges under kapitlet ”Conclusions and recommendations” där FN-rapportören föreslår att Sverige borde ge mer finansiellt stöd till Sametinget så att de i sin tur kan främja inläringen av samiska. Dessutom borde svenska staten skriva om sina lagar och förordningar så att staten inte hindrar full inläring av samiska. FN målar upp ett problem som antagligen inte uppfattas som särskilt akut av de flesta invånarna i Sverige. Med andra ord har rapporten potential att utmana de rådande diskurser som dominerar inom fältet och peka på den orättvisa som finns i skolväsendet. Implicit menar rapporten att samerna återigen inte riktigt fullt ut har egen agens i frågan. Språkbruket i FN-rapporten är inte konstruerat så att en diskursiv förändring angående samers agens kan ske.

I början av utdraget ses en referens till andra texter, vilket är ett exempel på Faircloughs manifesta intertextualitet. Genrens diskurs stipulerar att aktörerna använder sig av ett vardagligt språk utan alltför populistiska retoriska figurer samtidigt som man med andra medel försöker mana till handling. Intertextualiteten, här illustrerad med en referens till Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk samt Minorallagen, fungerar som ett sätt att visa på FN:s rätt att ifrågasätta en annan suverän stats agerande. Med hjälp av intertextualiteten sammanlänkar man sitt argument med andra texter och andra accepterade diskurser i ett försök att legitimera och normera det egna synsättet. FN vill med sina ordval mana Sverige till handling. Med intertextualitetens hjälp konstrueras även argument mot ”the absent other”- de som skall

lyssna på uppmaningarna är förutom Sverige andra berörda stater som behandlar sina ursprungsfolk på ett liknande sätt. Genom detta förfarande ger FN uttryck för en diskurs där nationer är skyldiga, juridiskt och även moraliskt, att bevara ursprungsfolkens språk.

5.1.4 Samisk identitet och samerna som folk

Det är nödvändigt för rapporten och själva konflikten i stort att kunna identifiera, avgränsa och beskriva de aktörer som berörs. Diskurspsykologin menar att människor konstruerar sina egna identiteter, omdefiniera dessa och är flexibla i identiteterna. Eftersom diskurspsykologin rör sig på främst mikronivå behövs den kritiska diskursanalysen för att komma upp på makronivån. Utdraget ur texten som följer visar på ett citat ur FN-rapporten där definiering och identitetsskapande blir aktuellt:

*“The Sami languages are central to Sami identity and essential to their survival as a people. With the number of speakers of the Sami languages decreasing rapidly, all nine Sami languages are now considered **threatened or extremely threatened** by the **United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization**”* (United Nations, 2016 s. 21).

FN anser sig ha mandat att kunna definiera och identifiera vad som är samiskt. För uppgiften är detta måhända nödvändigt och tvunget; Tauli-Corpuz ska föra ett urfolks talan på en världspolitisk scen.

Även om samerna är utspridda över fyra länder framställs de som ett enat folk, med främst rennäring som huvudföda. Detta är en konstruktion av identitet som passar in i den diskurs som svenska staten har använt i sin konstruktion av den samiska identiteten. En stor del av samernas rätt till land bygger på rennäring som bas, vilket kan ses i Rennäringslagen. Lagen säger att *”1 § Den som är av samisk härkomst (same) får enligt bestämmelserna i denna lag använda mark och vatten till underhåll för sig och sina renar. Rätten enligt första stycket (renskötselrätten) tillkommer den samiska befolkningen och grundas på urminnes hävd. Renskötselrätten får utövas av den som är medlem i sameby”* (SFS 1971:437).

Lagparagraferna får till konsekvens att en del samer som inte bedriver renskötsel har känt sig förbisedda både juridiskt och identitetsmässigt sett (Torp, 2014).

*“The Sami people’s **culture and traditions** have evolved over **hundreds of years through a close connection to nature and land**. Traditionally, the Sami have relied on hunting, fishing, gathering and trapping, **with reindeer herding, in particular, of central importance**”* (United Nations, 2016 s. 3).

Här placeras samerna inom diskursen om urfolk som kulturbärare. Wetherell och Potter (1992) menar att just denna syn på urfolk från majoritetssamhället inte är helt ovanlig och den framkom även i de intervjuer författarna gjorde med vita pakehas. Genom att anspela på föreställningen om ursprungsbefolkningar som naturmänniskor förläggs samerna genom texten effektivt i denna normativa diskurs. Många samer bor idag i städer och ägnar sig inte i någon större utsträckning åt de traditionella samiska sysslorna varpå FN:s idealbild av Sápmis befolkning kan rimma illa med verkligheten. Även bruket av fenomenet ”tid” är intressant; för att ge tyngd åt de argument man framför i rapporten använder man sig av ord som ”tradition”. I kombination med utsagor om samernas månghundraåriga kultur konstrueras det som självklart att samerna verkligen har rätt till det land där de bor och den kultur de har.

För att summera det som framkommit i FN-rapporten använder organisationen sig av diskurser som säger att förändring av orättvisor sker genom demokrati och juridik samtidigt som samerna beskrivs som passiva aktörer. Forna diskurser om rätten till land och rätten till självbestämmande träder fram och konstruerar universella sanningar. FN använder sin egen auktoritet för att mana till förändring men kan samtidigt inte öppet gå på Sverige för hårt. Där använder man sig istället av exempelvis intertextualitet och interdiskursivitet för att få opinionen på sin sida och mana till handling. Oturligt nog använder FN fullt ut inte detta tillfälle att genom språket förändra de rådande diskurser om samer som finns. Tvärtom reproducerar man föreställningen där ursprungsbefolkningar betraktas som ett slags naturfolk.

5.2 Sametinget

Den andra datakällan som huvudsakligen används i studien är Sametingets hemsida. Det är utifrån detta material det undersöks vilka diskurser som blir aktuella och hur dessa kan jämföras med FN-rapportens diskurser.

Sametinget är både en myndighet som tar tillvara på samers intressen och ett politiskt organ med ett parlament fyllt av folkvalda ledamöter. Noterbart är det faktum att Sametinget inte har någon egentlig beslutsfattande makt utan fungerar som rådgivare med expertiskunskap gällande Sápmi (Sametinget, 2017). Man driver även ett samarbete över landsgränserna där målet är att de samiska folken gemensamt ska skapa en nordisk samekonvention (Sametinget, 2018). Därför träffas de olika ledamöterna från de olika delarna av Sápmi i gemensamma nordiska möten.

Sametinget har en egen hemsida där man tematiskt under olika flikar kan läsa om de politiska ställningstagandena inom varje område. Hemsidan fungerar även som ett nav där besökaren

med lätthet kan hitta aktuella nyheter som berör samerna, länkar till andra organisationer och Sametinget tillhandahåller en dokumentbank där läsaren kan leta efter relevanta texter och rapporter.

Eftersom Sametinget är en politisk aktör kräver genren att textförfattarna vårdar språket och inte är för hårda i sina uttalanden. Retoriken går ut på att presentera Sápmi samtidigt som man vill klargöra var Sametinget står i olika frågor. Detta är såklart en envägskommunikation, besökaren har svårt att komma med synpunkter på det som står i texterna.

5.2.1 Självbestämmande

På Sametingets hemsida (under fliken ”Rätten till självbestämmande”) uttrycks självbestämmande som en universell rättighet och man refererar till de historiska händelserna som i västvärlden symboliserar demokrati och frihet: Amerikanska respektive Franska revolutionen (Sametinget, 2017). Liksom FN bygger man vidare på en gammal interdiskursivitet om mänskliga rättigheter, demokrati och frihet som populariserades under 1700-talet i Europa. Historiskt finns det således en tradition om rätten att bestämma över sin egen suveränitet (inom de lagar som staten stipulerar). Genom att ansluta sig till en historisk diskurs som är explicit accepterad av samhället är det inte för vågat av Sametinget att genom retorik stödja sig på normer med anor bakåt i tiden.

*”1990 uttrycktes självbestämmanderätten i CSCE:s förklaring i Paris om det nya Europa, och 1993 i FN:s deklaration och handlingsprogram som Världskonferensen om Mänskliga Rättigheter antog i Wien. Där **beskrivs rätten till självbestämmande som den mest centrala av alla mänskliga rättigheter**”* (Sametinget, 2017).

Intertextualiteten är likaledes ett verktyg som används för att politiskt hävda sin egen åsikt på det fält där man opererar. Tauli-Corpuz använde sig av intertextualitet i sin rapport och Sametinget visar genom den kommunikation man bereder på hemsidan att man utnyttjar de normer som diskursens genre uppställer. Att hänvisa till andra traktat och deklarationer ger mer ”rätt” åt den ideologi samerna vill föra fram som den självklara- jämför med Wetherell och Potter i teorikapitlet! Genom ett skickligt retoriskt spel används språket som en meningsskapare vilket får Sametingets utsagor att verka som den universella sanningen och som ett uttryck för sunt förnuft.

*”Vi **samiska politiker** talar ofta om självbestämmande. En av Sametingets huvuduppgifter är att verka för att det samiska självbestämmandet ska utökas. **Inget av länderna i Norden respekterar i praktiken vår rätt till självbestämmande.** Finland, Norge och Sverige har*

inrättat sameting, men sametingen har i praktiken liten eller ingen makt, ingen verklig beslutanderätt” (Håkan Jonsson, 2017).

Som Sametingets dåvarande styrelseordförande hade Jonsson ett mandat att företräda samerna i Sverige. I detta stycke är det intressant att dröja något vid de pronomen som används. I FN-rapporten talades det naturligt nog inte om samerna som ett ”vi” eller ”oss” utan som ett urfolk klart separerat från andra folkgrupper. I Jonssons tal ser det annorlunda ut; han talar explicit till den publik som är av samiskt ursprung. The absent other, den implicita lyssnaren, är i detta fall världssamfundet. En maktasymmetri framträder när man komparerar kontexten där FN-rapporten framlades och den som förelåg då Håkan Jonssons tal framfördes. FN-rapportören hade oundvikligen en större räckvidd med sitt budskap än Jonsson.

Pronomen spelar även en viktig roll i de gemensamma uttalande de samiska parlamentarikerna framförde på en nordisk konferens i Trondheim 2017:

*”Vi påpekar att samerna som ett eget folk och som urfolk, i ett nationellt och gränsöverskridande perspektiv, har **rätt till självbestämmande** och rätt att känna till **sin** egen historia, att **existera som ett samiskt folk**, och bestämma över sin egen utveckling och prioriteringar” (Sametinget, 2017).*

Uttalandet omfattar den diskurs som även FN framför: att urfolk har en rättighet att existera på sina egna villkor anpassat till sin egen unika situation. Dock finns det återigen en diskursiv krock mellan dessa två; urfolken anges normativt vara av likartad typ och deras agens och identitet definieras explicit och implicit snävt.

*”Den samiska självbestämmanderätten måste **självklaart implementeras med respekt för demokrati**, demokratiska värderingar, jämställdhet och mänskliga rättigheter. Sametinget som ett folkvalt organ förväntas ha huvudansvaret för förverkligandet av samiskt självbestämmande, **men Sametinget bör inte fatta alla beslut i det samiska samhället**” (Sametinget, 2016).*

Utdraget som citerats går att hitta under fliken ”Samiskt självbestämmande”. Lösningen på det problem diskursen från Sametinget framför är en juridisk och demokratisk sådan. Även i detta fall lägger man sig i linje med de normer FN har ställt upp gällande folkrätt. Som en minoritet i svenska staten kan samerna i Sverige helt enkelt inte träda utanför diskursen om demokratisk reform. Om man skulle göra så riskerar man att förlora stödet från internationella organisationer som sympatiserar med Sametingets agenda. Därför kan man retoriskt inte välja

en aggressivare väg utan måste istället slå in på den konformistiska vägen och söka samförstånd.

Intressant är att Sametinget inte ser sig självt som den enda aktören vilken skall fatta beslut i samiska samhället. Talaren stympar sitt eget handlingsutrymme för de tilltänkta åhörarna men i praktiken kan det fortfarande finnas en maktasymmetri mellan olika samiska aktörer. I FN-rapporten talar man om ”The sami people” men det är underförstått att de konflikter som behöver lösas skall redas ut av Sametinget och Sverige.

5.2.2 Rätten till land

Diskurser om tradition och juridik spelar en stor roll såväl i rapporten från FN som i de diskurser som strömmar från Sametingets kanaler. Diskurser om tid och lagar som en faktor gällande äganderätt synliggörs i utdraget nedan från texten med rubriken ”Etnisk diskriminering”:

”...att Sverige ska **lagstifta** om att skydda samernas **rätt till sina traditionella landområden**” (Sametinget, 2018).

Enligt Sametingets hemsida är problemet i den nuvarande politiken staten Sverige. Sverige kritiserar för att inte ge samerna tillräckligt med ekonomiskt stöd för att kunna processa juridiskt i tvistemål om land. Vidare har Sverige inte anpassat bevisföringen inom äganderätten till samernas muntliga tradition utan utgår ifrån nationella riktlinjer där skriftliga dokument dominerar. Orsaken till att samebyarna har så svårt att processa mot andra aktörer vid rättstvister om markrättigheter beror också på att bevisbördan till stor del ligger på samebyarna. Har samerna få skrivna dokument som stöder anspråk på land och därtill en lag som inte helt igenom skyddar dem uppstår problematiska situationer. Lösningen skulle enligt Sametinget kunna vara en lagstiftning som mer anpassade sig till samerna som aktörer och inte majoritetssamhället.

Precis som i FN-dokumentet talar Sametinget också om tradition och tid som faktorer för att kunna hävda en juridisk nyttjanderätt till landområden i Sápmi. Diskurserna konstrueras av en språkanvändning där just användandet av tiden och användandet av tradition är framträdande. Användandet av diskursen som stipulerar att den som varit längst på platsen och har en traditionell anknytning till marken äger nyttjanderätten skapar en motvikt till de juridiska diskurser som fokuserar på skrivna dokument.

Sametingets hemsida har publicerat en artikel; Gruvor i Sápmi, som tar upp organisationens syn på sagda ämne:

”I en rapport slår FN:s specialrapportör för urfolksrättigheter fast att ingrepp i urfolks egendomsrätt till land som enbart tjänar privata vinstintressen sällan utgör ett legitimt samhällligt intresse, och att sådana ingrepp i princip aldrig är proportionerliga. Men Sveriges minerallag ställer samerna maktlösa inför gruvetableringar trots att FN påtalat att deras samtycke till sådan verksamhet krävs” (Sametinget, 2017).

Sametinget använder sig av intertextualitet i många av sina artiklar och citatet ovan visar på hur referenser till en annan text och diskurs kan användas som en ”övertygande faktor”. Att referera till den rapport som Tauli-Corpuz skrev och framlade framför FN 2016 sammanlänkar hemsidans text med de diskurser om urfolkens rättigheter som finns inom världssamfundet. Det som är intressant ur en diskursiv synvinkel är hur man brukar orden för att förklara vad som är problemet; att Sveriges minerallag ställer samerna maktlösa inför gruvetableringar. Ett sådant språkbruk konstruerar en diskurs som beskriver det samiska folket som rättslösa inför den svenska lagen. Underförstått menar man att i det juridiska systemet finns redan från början en inbyggd orättvisa där samiska folket missgynnas av lagparagraferna. Diskursens genre tillåter inte att man genom sin politiska hemsida drar på alltför vågade citat mot den svenska staten men de lagar som finns är politikerna i Sametinget däremot inte sena att kritisera. Precis som i FN-rapporten framställs samerna som något maktlösa, den agens de har är begränsad och handlingsutrymmet framställs som litet. När det kommer till en lösning av problemet är det dock en mer aktiv och positiv bild av samisk agens som framhålls:

”Vi är alla en del av miljön och anser det som ytterst viktigt att ta ansvar inom de områden där vi kan påverka. Vi är en del av lösningen! Vi vill och kan istället ta vara på vår traditionella kunskap och vara vägvisare för en hållbarare värld, tillsammans med andra urfolk i världen” (Sametinget 2017).

Rätten till land kan lösas genom ett samförstånd mellan olika aktörer där samerna själva spelar en aktiv roll. Språkbruket är annorlunda: pronomen som ”vi” och ”vår” manar till samhörighet och handlingskraft. Samtidigt knyter texterna an samerna till diskursen om urfolk som traditionsbärare och naturfolk vilka kan lösa de globala klimatproblemen.

5.2.3 Rätten till språk och utbildning

Liksom FN-rapporten tar även Sametinget upp frågor om samiska språket, språkbevarande, språket som kulturbärare och identitetsskapande samt rätten till en utbildning på det egna språket. Enligt Sametinget är problemen att skolbarn inte får tillräckligt med tid att läsa enbart samiska, att samiska ej används tillräckligt som ett vardagsspråk i skolan, att sameskolorna är för få och slutligen att det samiska språkets bevarande är underfinansierat av svenska staten. Utdrag ur texten ”Språkpolitik”:

*”Nuvarande utveckling av de politiska och ideologiska förhållandena talar för ett samiskt språkbevarande, men det krävs också **att resurser tillförs för att Sametinget och andra aktörer** aktivt ska kunna arbeta för att öka användningen av samiska”* (Sametinget, 2016).

Språkbruket stipulerar att det underförstått är den svenska staten som ska skjuta till pengar men den aktör som har huvudansvaret för samiskans bevarande är inte Sverige utan Sametinget. Här beskrivs samerna inte som en passiv grupp utan återigen som om de har handlingsutrymme. Om finansiellt stöd ges kan samerna bevara sitt språk.

*”När ett språk **utrotas**, försvinner samtidigt en **unik** kunskapsbank med **historiska**, **andliga** och **ekologiska** kunskaper”* (Sametinget, 2019).

Citatet ovan kommer från dokumentet ”Vad finns i ett språk”. Den protektionistiska synen på ett språk och de diskurser som behandlar språk i det närmaste som en djurart återfinns i FN-rapporten och även i Sametingets texter. Termer från biologin har lånats in för att ytterligare belysa budskapet och krydda retoriken: språket kommer ”**utrotas**”, ”**ekologiska**” kunskaper kommer gå förlorade. På detta sätt knyter man an till den diskurs om mångfald och ekologisk harmoni som frambringar två känslor; Den positiva-åhöraren blir engagerad och lättare övertygad om språkets nödvändiga existens. Den negativa känslan som framkallas hos åhöraren är den ångest som finns om samiskan skulle försvinna vilket medför en oersättlig kunskapsförlust. Stycket är mycket skickligt uppbyggt för att övertyga åhöraren att det som framförs är den allmängiltiga sanningen, det sunda förnuftet- jämför med Wetherell och Potter. Att ställa sig utanför denna diskurs och hävda något annat kan vara mycket svårt av olika anledningar; åhöraren kanske är omedveten om de andra diskurser som finns, åhöraren kan själv befinna sig i den aktuella diskursen, diskursens språkbruk och praktik gör det svårt att bryta sig ur de normer som omgärdar ämnet.

Följande stycke är hämtat ur texten ”Språksituationen i Sverige”:

”Intresset för språket växer i takt med ökad självkänsla och styrkt identitetsuppfattning. En rik mångfald av samiska kulturyttringar framträder på ett öppet och självklart sätt. Denna medvetenhet smittar av sig, inte minst från samiska ungdomar [...] Idealet vore att få läsa alla skolämnena på samiska” (Sametinget, 2019).

The absent other är i fallet ovan är det samiska folket generellt. Texten konstruerar en ideologi eller sanning där det antas vara självklart att med ett eget språk kommer positiva följder infinna sig som exempelvis en ökad självkänsla. Problemlösningen presenteras av Sametinget som dels ökad finansiering och dels en större tillgänglighet till samiskan. Språkbruket som används är sådant att det manar till framtidstro; tiden är återigen en viktig faktor i argumentationen men här är det inte en resa bakåt i tiden som skall göras utan nu blickar Sametinget framåt. Termer som ”ideal” och ”ungdomar” gör att åhöraren associerar till de diskurser där det ungdomliga bereder hopp om en bättre tid. Likartade diskurser har funnits länge i västvärlden och plockas upp av Sametinget som en självklar lösning på de tidigare problem som funnits samtidigt som man tillskriver samiska ungdomar en handlingskraft och glöd som behövs i hela samiska samhället.

5.2.4 Samisk identitet och samerna som folk

Att kunna identifiera sig med något eller någon verkar vara ett av de grundläggande behoven en människa har. Identitet är på samma gång beständig som föränderlig. På hemsidan under fliken ”Varför behövs en samisk sanningskommission” kan man läsa följande:

”Första gången samerna nämns i skrift är år 98 e.Kr. då den romerska historieskrivaren Tacitus skriver om suioni (svear) och fenni (samer) långt upp i norr. Kolonisationen vid bottenhavskusten inleds på 1100-talet” (Sametinget, 2016).

Wetherell och Potter (1992) menar att individen inte bara konstruerar en identitet för sig själv, samtidigt som den egna identitetens skapas bildas en avgränsning mot någon annan. Citatet ovan visar på ett behov av att skapa en tydlig avgränsning mellan suioni och fenni. Varför detta är nödvändigt framgår om man läser vidare; kolonisationen av Sápmi inleds på 1100-talet. Kolonisation är ett ord som för de flesta har negativa konnotationer och därför finns behovet av att särskilja identiteten same, som får sitt land koloniserat, från den koloniserande svensken.

Som studien tidigare påpekat kan den intertextualitet som återfinns i materialet få ett argument eller påstående att upplevas mer gediget för den tilltänkta läsaren. Att kunna visa på en samisk identitet som skriftligen har belagts av den romerska historieskrivaren för nästan

2000 år sedan är fördelaktigt. Detta skapar en diskurs som belyser faktumet att samerna sedan länge bebott Skandinavien. Skrivna dokument relaterar till en vetenskaplig diskurs som har långa traditioner av att inneha status; latin och humaniora var länge den dominerande form av lärdom en man kunde tillskansa sig (jämte religion). Med detta i baktanken är det därför inte så märkligt att en politisk text stöder sig på en äldre diskurs från vilken många andra föreställningar om världens beskaffenhet emanerat.

Sametingets ordförande Paulus Kuoljok talade på den samiska nationaldagen den sjätte februari 2019 och därefter har talet publicerats på hemsidan. Eftersom textens ursprungliga syfte är att läsas som ett tal kan man se att språket är något mer uppskruvat eftersom syftet är att väcka känslor hos åhöraren.

”Det är samiskt för mig! Att värna om naturen och att vörda den. Att man ser på naturen som en levande varelse som har känslor och som kan både straffa och belöna en”.

”Men jag säger er det, att är det någonting vi aldrig får ge upp så är det bandet till naturen. Det har format oss till de vi är i dag och världen över hörs röster säga att världens urfolk bär nyckeln till att bryta den nedåtgående spiralen av miljöförstöring eller som jag hellre vill kalla det, ett långsamt självmord” (Kuoljok, 2019).

Kuoljok tar i egenskap av Sametingets ordförande på sig rätten att tala för det samiska folket. Liknande förfarande syntes i FN-rapporten där Tauli-Corpuz hade mandat att föra en grupp människors talan. Men medan Tauli-Corpuz framförallt talade till världssamfundet och svenska staten är Kuoljoks målgrupp både andra samer och de som tillhör majoritetssamhället. Den identitet som Kuoljoks tal skapar är den om samens relation med naturen som en naturmänniska vilkens unika relation med ekosystemet kan bidra till att stoppa hotet om en framtida miljöförstöring. Diskursen som framkommer liknar den som även funnits i FN-rapporten; urfolken som är spridda över jordklotet hör på något sätt samman och besitter ett värde som kulturbärare och kunskapsbärare för kommande generationer. Följaktligen rör sig Kuoljok fortfarande inom en normativ föreställning vilket gör att budskapet lättare kan accepteras även hos de som kategoriseras som icke-samer.

Miljöförstöringen och en brist på respekt för naturen framförs i talet som ett problem. Samtidigt antyds det att det inte är samerna som skapat själva problemen men däremot besitter de en kapacitet att lösa dessa. Underförstått kan det ske om samerna får mer kontroll över sitt eget land eftersom den samiska identiteten inte tillåter en exploatering av naturen på samma sätt som den svenska staten har gjort.

Nedan visas ett utdrag ur texten ”Vad lagen säger” som citerar svensk lagstiftning:

*”Inför varje val upprättas en samisk röstlängd. Rätten att bli upptagen i röstlängden och därmed ha rösträtt har du som **uppfattar dig som same** och har eller har haft **samiska som språk hemma** [...] Du ska ha fyllt eller fylla 18 år på valdagen **och vara svensk medborgare**. Bestämmelser om rösträtt 1992:tt och den samiska röstlängden finns i **Sametingslagen (1992:1433)**” (Sametinget, 2018).*

Den juridiska definitionen av same finns stipulerad i Sametingslagen (SFS 1992:1430). Lagen är framarbetad och godkänd av den svenska staten och texten gäller explicit rätten att få upptagas i samisk röstlängd. Stycket är intressant då det visar på en medgörlighet och acceptans från Sametinget att sluta sig an till den juridiska diskursen Sverige använder sig av. I texten ovan lägger man delvis beslutet på identifieringsprocessen på individen själv. Om en enskild individ uppfattar sig som same har hen alltså juridisk rätt att få rösta vid de val Sametinget anordnar. Det handlingsutrymme individen bereds hänger alltså ihop med det egna identitetsskapandet. Språket tas återigen upp som en viktig faktor för vem man är. Har du haft samiska som hemspråk kan du också anses juridiskt vara same, i alla fall när det kommer till valdeltagande. En sådan diskurs ansluter till den som FN gav uttryck för i sin diskurs: språket är essentiellt och viktigt för ett folks överlevnad.

Språket är, enligt diskursen, det som kategoriserar olika individer och skapar en tillhörighet inom grupper. Intressant är att lagtexten utelämnar potentiella samer, exempelvis sådana som bott i Sápmi men på fel sida om nationsgränsen.

”Samers kultur används i kommuners marknadsföring samtidigt som deras rättigheter åsidosätts”.

”Samer blir inte bemötta som individer utan kategoriseras utifrån föreställningar om samer som grupp” (Sametinget, 2018).

De problem som framställs på Sametingets hemsida angående identitet är flertalet men jag har valt att koncentrera mig på några särskilda som jag finner extra intressanta. I texten ovan (”Etnisk diskriminering”) menar avsändaren att det är ett problem att samernas kultur, som starkt hänger samman med identitet, kommersialiseras. Kommunerna beskrivs här inte som en aktör genom vilken samerna kan agera utan målas snarare upp som en motståndare och exploatör. Resonemanget knyter an till en gammal diskurs som finns även i andra delar av

Sverige där landsbygdsborna anser att kommunen, politikerna och staten generellt gärna utarmar glesbygden utan att ge tillräckligt tillbaka (Sveriges television, 2017).

Sametinget vill motverka den norm där andra aktörer klumpar ihop samerna som ett homogent folk. Det är viktigt, menar man, att varje enskild same måste få uppfattas som en individ. Ett sådant uttalande går i linje med den liberala och individbaserade diskurs som länge varit rådande i västvärlden. Här sker en diskursiv krock; samtidigt som man menar att alla ska bli bemötta som individer så producerar Sametinget normativa texter om samerna där man gärna definierar hur och vad en same är. Bilden som framträder är inte alltid så diversifierad som den organisationen vill att andra aktörer skall ha av identiteten same-jämför med exempelvis Kuoljoks tal där samens anses vara naturmänniska.

Uppsatsens syfte är att tematiskt analysera och jämföra de diskurser som finns i FN-rapporten och på Sametingets hemsida. Sammanfattningsvis går det att skönja en blandning av olika diskurser i materialet från Sametinget. Vissa diskurser delar man med FN-rapporten exempelvis synen på samiska språket som en viktig kulturbärare för folket. Sametinget och FN delar åsikten att reformer av lagar genom demokratiska förfaringsätt är vägen att gå framåt. Det man inte delar med FN-rapporten är synen på agens. Samerna anses, liksom i FN-rapporten, vara passiva när det kommer till skapandet av problem. Men i texterna från Sametinget ses samerna även som aktiva aktörer, de kan vara en del av lösningen på problemen. Sametinget talar också på ett annat sätt och till en annan åhörare än FN-rapporten. Där FN-rapporten främst vänder sig till världssamfundet och medlemsstater är Sametinget ett medel för kommunikation till både det samiska folket och andra åhörare.

6.0 SLUTDISKUSSION

Uppsatsen nådde sitt syfte genom att det ur materialet var möjligt att identifiera vilka diskurser som blev aktuella i FN-rapporten och på Sametingets hemsida. Med hjälp av diskursanalysen som teori och metod kunde jag även jämföra dokumenten från de två aktörerna för att se vilka diskurser man delar och var diskurserna skiljer sig åt. En indelning av materialet i teman visade sig underlätta åskådligheten och det är därför jag även i min slutdiskussion kommer presentera slutsatserna på samma sätt. Efter summeringen av de resultat som studien kom fram till följer en diskussionsdel där uppsatsens resultat ställs i relation till metod, tidigare forskning och teori. Som avslutning på kapitlet presenteras kort

hur studiens resultat kan tillämpas och vilken framtida forskning som skulle kunna vara aktuell.

6.1 Summering av studiens resultat

6.1.1 Självbestämmande

Rätten till självbestämmande är en gammal diskurs som är normativ i västerlandet, vilket gör att FN explicit kan framföra kritik mot svenska staten. FN-rapportören ansluter även till den närliggande diskursen som stipulerar att förändring ska åstadkommas genom lagstiftning. Samerna beskrivs som tämligen passiva aktörer vilkas ställning ska förbättras med hjälp av medlaren FN och svenska staten. Språkbruket som FN-rapporten använder begränsar medvetet, eller omedvetet, samernas handlingsutrymme. Konsekvensen av detta förfarande är att samerna beskrivs som något hjälplösa när det kommer till möjligheten att förändra den politiska situationen. Jag tror att det även finns en annan risk med detta språkbruk; samerna riskerar att uppfattas som icke-handlingskraftiga. Problemet är att språkbruket underhåller ett synsätt där andra aktörer, exempelvis svenska staten eller gruvbolag, utan att fundera kan ignorera samerna. Antagligen är detta inte FN:s syfte. Tyvärr medför konsekvensen av att beskriva Sápmi som tandlöst ett omslutande av de diskurser som säger att urfolk behöver hjälp från en utomstående aktör. Liknande skeenden har redan timat då Sverige länge bedrivit en styvmoderlig politik jämte samerna.

Sametinget argumenterar för samers rätt till självbestämmande genom att anspela på den normativa diskurs som redan existerar. Genom retorisk intertextualitet och interdiskursivitet rättfärdigar man sin ståndpunkt och man talar både till Sápmi, svenska staten och världssamfundet. Samerna beskriver sig själva i pronomen som ”vi” och ”oss”-samtidigt har Sametingets politiker egentligen inte mandat att tala för alla samer. När en aktör talar i de pronomen som föregående mening visar, är antagligen syftet att mana till enhet. Varför vill Sametinget söka förmå Sápmi att sluta upp bakom dem? Det kan jag såklart bara spekulera i, men en möjlighet är att en större enhet lättare kan påverka majoritetssamhället till reformer. En annan aspekt är att genom enhetsskapande så eldar man retoriskt på kämpaglöden. När en individ känner att hen strider för andra är det inte ovanligt att sagda individ anstränger sig ännu hårdare i kampen för förändring. Slutligen kan en retorik som omfamnar flera inbjuda till en syn från allmänheten på Sametinget som en representant för alla samer- även fast det inte förhåller sig så i verkligheten. Sättet att tala legitimerar alltså den egna organisationens auktoritet.

6.1.2 Rätten till land

Rätten till land går hand i hand med diskursen om rätten till land då båda sprungit ur delvis samma filosofiska tradition om universella och grundläggande rättigheter. FN-rapporten använder retoriska argument där man lutar sig mot dessa normativa diskurser samtidigt som FN använder sin egen auktoritet som påtryckningsmedel. Dock går man ändå varligt fram med svenska staten när man kritiserar den bristande juridiska rätt samerna har till landområden. Språkbruket i rapporten är sådant att det följer den svenska lagtextens antaganden om vem som verkligen är landägare och vem som inte är det. Hade FN betjänat sig av ett annat ordval hade organisationen eventuellt kunnat förändrat de rådande diskurserna och då lättare kunnat påverka Sverige att ändra exempelvis Minerallagen. Om FN problematiserat uttrycket landägare (eng: landowner) kunde detta förändrat de normativa bilder som allmänheten har av vem som äger landet i Sápmi. Här blir en kollision mellan olika diskurser synlig. FN vill på ett sätt framföra den diskurs där samernas rättigheter till land anses självklara samtidigt som detta krockar med den juridiska diskursens språkbruk. Jag anser att FN ändå försöker måla upp en så solid norm som tänkbart för att göra det hart när omöjligt för Sverige att kunna neka adekvata juridiska reformer till samernas favör. Eventuellt måste man bygga upp en sådan borg av argument för att den svenska minerallagen är kodifierad och svår att rubba, samtidigt som FN inte har någon egentlig lagstiftande makt.

Precis som i FN-rapporten uttrycker Sametinget ett problem som skall lösas med hjälp av demokrati och lagar. Två olika diskurser om agens framträder i materialet; den från FN-rapporten ser samerna som passiva aktörer och den från Sametinget ser samerna som delvis aktiva aktörer. Här sker en diskursiv krock där antingen nya diskurser kan framträda eller gamla cementeras. När det kommer till nuvarande situation och orsaken till problemen som finns beskrivs samerna som hjälplösa och passiva. Genom en sådan presentation vill Sametinget distansera sig från att uppfattas vara den aktör vilken har skapat problemen. Konsekvenserna av detta diskursiva förfarande leder till att åhörarna får sympati för samerna vilket underlättar opinionsbildande och bidrar till att skuldbördan effektivt förläggs på svenska staten. Hos Sametinget presenteras samerna som en aktiv del i lösningen; de kan bidra med hjälp att vårda land och miljö. Aktiv agens bidrar till positiva konnotationer hos åhörare i två läger. Först kan samerna känna att de faktiskt kan göra något och håller framtiden i sin hand. Därtill kan och får samerna identifiera sig som politiskt aktiva spelare. Åhörarskara nummer två är de i majoritetssamhället som sympatiserar med samernas rätt till

land och de som står och väger på knivens egg. Med en diskurs om samer som aktiva problemlösare legitimeras ett politiskt stöd till ursprungsbefolkningen.

Sametingets texter associerar sig med den diskurs där ursprungsbefolkningar identifieras som naturmänniskor, vilka besitter kunskap att rädda miljön. Konsekvensen blir en legitimering av den egna hävderna till landområden i Sverige. Slutligen använder sig samerna av en diskurs där tradition och tid ses som juridiska argument för att få äganderätt över mark. FN hakar på samma spår för att retoriskt sätta press på Sverige eftersom man inte har någon juridisk eller ekonomisk makt att ta till. Den diskursiva normen blir svår för svenska staten att argumentera runt, det är ett vedertaget faktum att samerna bebodde norra halvan av Sverige långt innan nationalstaten bredde ut sig på området.

6.1.3 Rätten till språk och utbildning

Det problem som FN-rapporten målar upp är återigen en brist från svenska staten att med effektivitet och lagar bevara det samiska språket. Rapporten omhuldar föreställningen att samerna behöver hjälp, denna gång finansiellt och juridiskt, av en aktiv aktör som svenska staten. Med hjälp av referat till andra texter och lagar konstruerar rapporten en argumentation som med auktoritet manar både Sverige och andra berörda länder till handling. Diskursen FN ger uttryck för sätter upp ramar för framtida agerande från aktörerna; FN vill framförallt framföra till Sverige att det är av största vikt att samiskan bevaras. FN stöder sig på den diskurs som säger att ett folk har rätt till sitt eget språk och detta är svårt för Sverige att argumentera emot.

Enligt Sametinget är det problematiskt att samiskan inte används i så stor utsträckning som den borde i grundskolan. Man anser att svenska staten borde skjuta till pengar så att språket verkligen kan bevaras. Att se språket som viktigt att bevara hänger tätt samman med den samiska identiteten. Samiska språket är ett av kännetecknen för att kunna identifiera och kategorisera någon som same. Därtill kommer en annan aspekt; för minoritetsfolk har det inte varit självklart att få använda sitt eget språk. Att tvinga en minoritet att assimileras och sluta tala sitt eget språk är ett vanligt grepp kolonialmakter och majoritetssamhällen tagit till för att släcka ut minoritetens språk och därmed även delar av deras egen historia. Därför är det förståeligt att Sametinget slåss så hårt för ett adekvat juridiskt och ekonomiskt stöd från svenska staten. Min tes är att detta kan ses som en principiell fråga; genom att få Sverige att acceptera och stötta det samiska språket så accepterar staten därmed samiskan och samerna själva som ett eget folk med tillhörande rättigheter. Det är delvis därför jag tror att rätten till

språk väger så tungt. Dessutom vill många inte förlora de kulturella och historiska rikedomar som finns i ett språk.

Precis som i diskussionen kring rätten till land så framställs samerna som en del av lösningen är aktören som ska bevara samiska språket. Detta skall ske i Sametingets regi med ekonomiska garantier från svenska staten. Argumentationsmässigt stöder sig Sametinget på de diskurser som även FN-rapporten delar; samiskan ses som ett utrotningshotat ting. Retoriken konstruerar hos åhöraren en bild där ett språk anses vara en ovärderlig kulturskatt som måste bevaras. Konserverandet är allas skyldighet; Sametingets såväl som statens.

Genom texterna konstruerar man ett ideal där samiskan anses vara viktigt för självkänslan hos den samiska åhöraren. För att skapa positiva konnotationer och ingjuta hopp i lyssnaren vävs texten ihop med de diskurser där framtidstro och ungdomars handlingskraft ses som garantier för bättre tider. Mottagaren från majoritetssamhället uppfattar att det finns ett behov och en vilja att bevara samiskan. Tanken från avsändaren är att mottagaren ska bli positivt inställd till sakfrågan. Tillika är samerna mottagare av budskapet; det ska stå klart för det samiska samhället att språkbevarande står på Sametingets agenda och att språket spelar en ovärderlig kulturell roll. Ungdomarnas engagemang och utbildning är därför ett minimikrav för att bära språket vidare.

6.1.4 Samisk identitet och samerna som folk

Kontexten och genren gör att FN-rapportören ger sig själv mandat att definiera och identifiera vem som är same och vad som är samiskt. Det bör här tilläggas att Tauli-Corpuz visserligen har spenderat tid i Sápmi och inhämtat synpunkter från utvalda representanter för samerna. Det är ändå för mig anmärkningsvärt av tre orsaker:

a. Det är inte samerna som i första hand definieras sig själva och som framför sin egen talan. Det är FN:s rapportör som genom sitt mandat tar sig friheten att tala för och om samerna som ett helt folk. Denna diskursiva praktik är inte helt utan biverkningar. Som tidigare nämnts är rapportens författarinna tvungen att representera samerna genom sig själv. Mandatet och det fält vari den kommunikativa händelsen sker stipulerar detta. Det är genom diskurser och språket människor skapar mening och konstruerar omvärlden; vad som kan sägas, av vem och hur. Detta är ett utmärkt exempel på en situation där en vilja att hjälpa kan bli ett tveeggat vapen. Genom det förfarande som genren tillåter och den interdiskursivitet som bygger på en protektionistisk syn blir samerna begränsade i sitt handlingsutrymme och i sin möjlighet att själva definiera vilka de är.

b. Det första citatet som redovisas i 5.1.4. visar på en protektionistisk syn som ingalunda är ovanlig när det kommer till frågor som berör minoriteters rättigheter-se ordvalet ” *threatened or extremely threatened*”. Problemet som framförs av rapportören är alltså att språket och därmed samerna som folk betraktas som hotat eller extremt hotat. Den aktör som anser sig ha auktoritet att avgöra detta och ge tyngd åt argumentet är återigen FN. Att beskriva något som hotat för tankarna (avsiktligt eller oavsiktligt) till den diskurs om naturvård som råder i västvärlden. Djurarter och regnskogar skall beskyddas då de upplevs som passiva aktörer med ett begränsat handlingsutrymme. Språkanvändningen konstruerar alltså en diskurs där samiskan, och därmed folket, ses som en hotad entitet vilken måste beskyddas av en annan större aktör.

c. Urvalet är av naturen skevt. Tauli-Corpuz har inte haft möjlighet att kunna tala med alla som anser sig tillhöra samiska sfären och identifierar sig som same. Därför är det urval hon bygger sin presentation på snävt redan från början I FN-rapporten är samiskan och renskötseln de faktorer som främst identifierar och särskiljer en same från någon annan. I uppsatsen har det berörts att det finns behov av att kunna identifiera vem som tillhör en viss kategori. Anatomiska skillnader kan tack och lov inte längre hävdas som ett lackmustest på vem som är same eller ej. Dock framgår det av materialet jag läst från FN att det fortfarande tillmäts en vikt att kunna kategorisera samerna som ett folk. Kan detta hänga ihop med den lokala lagstiftningen och diskurs Sverige ger uttryck för? FN spelar med och sanktionerar behovet av att identifiera en samisk identitet.

FN knyter an samerna till diskursen om ursprungsfolk som naturfolk. Samernas språk anses hotat vilket uttrycks i termer som för tankar till ekologi och miljövård. Hos åhörarna kan detta slå an känslor av ångest och osäkerhet inför framtiden. Personligen anser jag det inte riktigt etiskt att indirekt måla upp människor som en hotad ekologisk entitet, eller som en del i den globala ekologi som behövs för majoritetssamhällets överlevnad. Antagligen är detta inte syftet FN-rapporten vill uppnå men det går ändå inte att förbise att vissa åhörare, både samer och icke-samer, uppfattar texten som jag gjort.

Hos Sametinget finns ett behov av att kunna identifiera vem som är same eller ej. Samtidigt som det också finns ett behov av att kategorisera och identifiera andra aktörer. Samerna associeras med diskurser om urfolk som kulturbärare och miljövänner. De har inte skapat miljöproblemen men de är en nyckel som kan lösa dessa och därför är deras rättigheter betydelsefulla.

I frågan om identitet och grupptillhörighet kan man skönja en glidning i diskurserna. FN och Sverige framhåller språket som en identifikation för samisk identitet. Men på Sametingets hemsida framträder också diskursen om naturvård som något typiskt samiskt. Därmed rör man sig delvis bort från normen om renskötsel och språket som identitetsmarkör. Ett annat problem anses vara att samerna inte blir bemötta som individer utan som medlemmar i en grupp- dock är materialet från Sametingets hemsida motsägelsefullt eftersom det till viss del reproducerar normativa bilder av samisk identitet.

Enligt Sametingslagen kan en individ själv bestämma om hen anser sig vara en same eller ej, dock måste denna person vara svensk medborgare för att få rösträtt i samiska röstlängden. Här krockar återigen två diskursiva föreställningar om identitet; den ena säger att individen själv kan bestämma grupptillhörighet medan den andra stipulerar att individen måste vara svensk medborgare. Detta leder vidare in på nästa fråga; är det nödvändigt att både vara same och svensk medborgare? Diskurserna som aktualiseras är framförallt dessa:

1. Behovet av att tänka i nationer och medborgarskap för att kunna styra och organisera människor. Ett förfarande som detta gör det enkelt, i alla fall för majoritetssamhället, att underlätta beslutsfattande samt lättare kunna operera i statens namn när besluten skall verkställas.
2. Juridiken vilar traditionellt på den diskurs där nationen är det organ varifrån lagar emanerar. Därför är lagtexten om Sametinget nödd att formuleras som den görs-med ett svenskt medborgarskap följer juridiska rättigheter och skyldigheter.

Denna diskursiva blandning i lagtexten sänder alltså ut dubbla budskap till mottagaren

6.1.5 Sammanfattning

Studien kom fram till att de diskurser som främst aktualiseras i FN-rapporten är; reform genom demokrati och juridik, rätten till självbestämmande som norm, rätten till land som en gammal vedertagen sanning, samerna som passiva aktörer med begränsat handlingsutrymme, samerna som ett homogent ursprungsfolk, samer som kulturbärare, vikten av att bevara samiska språket, naturfolket samerna.

De diskurser som aktualiseras i dokumenten från Sametingets hemsida är bland annat: diskursen om tradition och tid som en avgörande faktor för identitet och äganderätt, antagandet att reformer skall ske genom lagändringar inom demokratins sfär, synen på

självbestämmande som en självklar rättighet, språkets viktiga roll, samerna som en aktiv del av lösningen på miljöproblemen. Diskursen om samerna som en naturmänniska krockar med diskursen om den individbaserade identitetsuppfattningen.

FN-rapporten och Sametingets dokument delar dessa diskurser: Båda aktörerna anser att problemen skall lösas genom en juridisk och demokratisk reform. Diskurser om rätten till land och rätten till självbestämmande legitimeras med att de är normativa och tagits för givna generationer bakåt. FN-rapporten och Sametingets dokument målar båda upp en diskurs där samisk kultur och språk är värt att bevara.

Det finns diskursiva skillnader i materialet från FN och Sametinget. FN-rapporten beskriver sällan samerna som aktiva. Samerna anses inte vara de som i första hand skall förändra något utan det uttrycks explicit och implicit att det är svenska staten som är den aktör genom vilken reformen måste ske. Dokumenten från Sametinget konstruerar visserligen samerna som passiva i problemsituationen men när det kommer till lösningen av problemet har den samiska befolkningen en aktiv agens. Detta kan tjäna som ett exempel på att diskurser kan kollidera med varandra och ge upphov till nya diskurser eller en ytterligare cementering av gamla normer.

FN målar upp en diskurs där samerna uppfattas som en homogen grupp med rennäring som främsta bas. Denna diskurs skiljer sig delvis från den Sametinget omfattar. Sametingets texter vill ta sig bort från uppfattningen om samer som en homogen grupp, men samtidigt produceras en del diskurser där man anspelar på just detta. Slutligen är det tydligt att FN-rapporten vänder sig utåt till större delen av världssamfundet medan dokumenten från Sametingens hemsida vänder sig både till samerna och andra åhörare.

6.2 Diskussion

6.2.1 Relationen mellan uppsatsens resultat och tidigare forskning

Uppsatsen bidrar till forskningsfältet genom att den genomför och redovisar slutsatserna av en diskursanalys där den specifika FN-rapporten från 2016 jämförs med Sametingets officiella dokument som behandlar samma teman. Just den komparativa delen av de diskurser som FN uttrycker och de motsvarande diskurser Sametinget framför kan tydliggöra hur debatten och normerna utvecklats under de senaste åren. Genom denna analys visar min uppsats på hur de olika diskurserna både motsäger varandra och samspelar när det kommer till vad som är en samisk identitet, vilket handlingsutrymme olika aktörer anses ha, hur man uttrycker sig och

hänvisar till andra diskurser och vilka problem, orsaker och lösningar de olika aktörerna framför.

Den tidigare forskningen kan läsas som bakgrund till denna uppsats och kan med fördel ställas i relation till de slutsatser jag dragit. Att FN är en aktör som skapar normativa diskurser, gärna genom intertextualitet och interdiskursivitet kom jag fram till i mitt resultat. Detta kan gå hand i hand med Xanthakis artikel. Kanske kan min uppsats ses som ett exempel på hur diskurser som springer ur FN-deklarationen emanerar ned till de diskurser som framförs av Sametinget och FN.

Det jag kommit fram till i min studie lägger sig väl tillrädda vid sidan av det Wetherell och Potter kom fram till i sin studie *Mapping the Language of Racism. Discourse and the Legitimation of Exploitation* (1992). Pakhėja hade synen på maorierna som kulturbearare och det fanns en protektionistisk diskurs som sade att detta var något som likt en djurart skulle bevaras. I min uppsats kommer jag fram till att liknande diskurser uttrycks om samerna. Språket och kulturen ses som hotat vilket beskrivs i ekologiska termer.

Uppsatsens resultat kan användas som ett komplement till Mörkenstams artikel *Indigenous peoples and the right to self-determination: the case of the Swedish sami people* (2005). Där Mörkenstam koncentrerar sig främst på svenska statens policy och diskursiva framställning av samerna som grupp har mitt resultat fokuserat på hur FN och Sametinget ser på frågor som berör samisk identitet, behovet av att skapa tydliga aktörskategorier, lagstiftning och homogenitet.

Intressant nog visade min studie att den kritik som Baer (2005) tar upp i *The Rights of Indigenous Peoples – A Brief Introduction in the Context of the Sámi* även kommer upp i mitt material. Sverige erbjuder fortfarande inte tillräckligt med juridiskt eller ekonomiskt stöd till samerna. Min studie visar alltså att även Sametinget är väl medvetna om och uttrycker detta problem offentligt.

6.2.2 Uppsatsens resultat och teori

Det resultat som kom fram genom studien visar på att det finns diskurser som FN-rapporten och Sametinget delar. Utan diskursanalysen hade det blivit svårt att kunna upptäcka och avtäckta respektive aktörs användning av diskurser.

Som tidigare nämnts i uppsatsen så är diskursanalys som perspektiv både en teori och en metod. Således hänger dessa nära ihop och att använda teori utan en fruktsam metod (och tvärtom) skapar en svårighet.

Diskursanalysen som helhetsbegrepp koncentrerar sig framförallt på språket som ett meningsskapande system vilket medfört att det framförallt är texter jag har studerat i denna uppsats. Med min användning av den kritiska diskursteorin får jag fram de aspekter av diskurser som kan forma ideologiska tankar och som bidrar till samernas ojämställda relation med exempelvis svenska staten.

Diskurspsykologin lät mig även få fram de retoriska knep som användes då talare försökte väcka opinion och argumentera för vad som kan anses vara självklart och vad som anses vara befängt.

Både den kritiska diskursanalysen, med sina analysverktyg interdiskursivitet och intertextualitet, samt diskurspsykologins tankar om handlingsutrymme och identitetsskapande gjorde det möjligt för mig att få fram de diskurser som vid en första anblick låg mer fördolda i empirin. Sedan till frågan om andra analysverktyg skulle använts? Det är svårt att spekulera i när man väl står med ett resultat. Jag tyckte trioden Problem-Orsak-Lösning var fruktsam i denna metod och rimmar väl med en diskursanalytisk ansats. Genom Mörkenstams begreppstriad kunde jag dra fram vad som anses vara problematiskt, för vem och varför? Vem ansågs behöva lösa problemen och vilka inblandade var orsaken till uppkomna problemet? Triaden var särskilt bra då analysverktygen gjorde att jag hela tiden fick hålla i minnet; *vem* tycker detta är ett problem? *Vem* har orsakat det? *Vem* skall lösa problemet?

Begränsningen med diskursanalysen är relaterad till bland annat POL- triaden; det är svårt att objektivt komma fram till vem som faktiskt har rätt i en sakfråga. Är det rätt eller fel att samerna inte har ett effektivt mandat att besluta över sina traditionella landområden? Uppsatsen kan inte i första hand avgöra vem som verkligen har "rätt" men häri ligger diskursanalysens paradox. Diskurser och analyser av dessa producerar ändå kunskap och det är svårt att inte ta ställning och enbart beskriva diskurserna. Särskilt svårt blir detta med den kritiska diskursanalysen som ju faktiskt tar sikte på att utmana maktasymmetrin i samhället.

6.2.3 Uppsatsens resultat och metod

Resultatet som framkommit är avhängigt metoden; diskurserna som aktualiserades i Sametingets textmaterial och i FN-rapporten togs fram med hjälp av diskursanalytiska verktyg.

Den metodologiska fördelen med denna uppsats var självklart tillgängligheten till materialet och de relativt milda etiska överväganden som måste göras. Eftersom de texter jag studerat är publika så behövdes inte frågor om samtycke och konfidens beröras. Det visade sig att det enbart genom det material som finns tillgängligt för allmänheten går att säga något om de aktuella diskurserna och de normativa föreställningar om rättigheter, identitet och handlingsutrymme som följer därav.

En fördel med textanalysen är att jag i lugn och ro kunnat sitta med materialet och gång på gång kunnat gå igenom det. Häri visas baksidan av analysmetoden; det tog lång tid att koda och samtidigt hålla sinnet öppet för nya inslag. Att koda Sametingets dokument på ett annat sätt jämfört med FN-rapporten var ett beslut som växte fram då jag ville göra ett försök att jämföra utsagorna från de två aktörerna. Eftersom jag utgick från FN-rapporten föll det sig naturligt att genom kodningen av Sametingets dokument leta efter likartade diskurser och uttryck som jag funnit hos den förstnämnda aktören. Det visade sig vara möjligt att få fram vissa mönster och diskurser genom den textanalys jag genomfört.

Med själva undersökningens design skulle det blivit svårt att genomföra intervjuer, då jag måste få tag på officiella representanter från de olika aktörerna. Dessutom hade det blivit svårt att bedriva observationsstudier då jag dels inte har tillgång till fältet och de situationer jag velat studera redan har timat. Min undersökning missar alltså de eventuella ordlösa kommunikativa händelser som skett men detta i sig har inte utgjort ett problem då jag främst intresserat mig för de officiella dokumentens diskurser.

Ytterligare något som kort kan beröras är urvalet; urvalet denna gång fokuserade på officiella aktörer. Med detta urval missar jag såklart andra aktörer som hade varit relevanta. Detta kan motiveras med att hänvisa till begränsningsproblemet eftersom det finns så otroligt mycket material från olika aktörer att ett strängt selektivt urval behövde göras. De mer ”privata” diskurserna missar jag också genom att ha analyserat officiella dokument- detta kanske kan vara något för framtida kompletterande studier.

6.2.4 Implikationer för forskning och tillämpning

Tillämpningen av min studie kan tjäna som ett exempel på hur man kan genomföra en diskursanalys mellan två olika aktörer som ändå opererar inom samma politiska områden. Genom den diskursanalys och de resultat som framkommit kan min uppsats användas som en bakgrundsfakta för flera andra fält som studerar relationen mellan ursprungsfolk och FN. Hur man bygger upp diskurser och retorik är av vikt för både den politiska utvecklingen,

ekonomiska utvecklingen och juridiken. Alltså kan denna studie tillämpas på en rad olika ämnesområden vilket jag anser vara en av sociologins och främst diskursanalysens styrka.

Möjlig vidare forskning skulle kunna vara sådan som tar vid där min undersökning slutar. Med fördel skulle man kunna lägga till svenska staten som en aktör och analysera de diskurser som Sverige har framfört i relation till FN-rapporten och Sametingets politiska dokument. Därtill skulle en kvantitativ forskning kanske kasta ännu mer ljus över de utgångspunkter som de olika aktörerna innehar exempelvis räckvidd av de egna budskapen. Statistik kan fungera som en kontextualiserande faktor vilket skapar ännu djupare förståelse för varför diskurserna och texterna ser ut som de gör idag. För att exemplifiera skulle man kunna genomföra enkätstudier över hur många som talar samiska, svenska och engelska. Ett annat forskningsprojekt med kvantitativ utgångspunkt skulle kunna vara att undersöka statistiken kring valdeltagande runt Sametinget.

Litteraturlista

Ahrne, G., 1944, & Svensson, P., 1972. (2015). *Handbok i kvalitativa metoder* (2., [utök. och aktualiserade] uppl. ed.). Stockholm: Liber

Baer, L-A., (2005). The Rights of Indigenous Peoples – A Brief Introduction in the Context of the Sámi. I *International Journal on Minority and Group Rights*, (12) 2-3, 245-268.

Bergström, G., & Boréus, K., (2012). *Textens mening och makt. Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur

Bryman, A., (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (1. uppl.) Malmö: Liber ekonomi

Bjørklund, I., (2013). Industrial impacts and Indigenous representation: Some fallacies in the Sámi quest for autonomy. I *Études/inuit/studies*, (2013) 37:2, 145-160

Denscombe, M., (2018.) *Forskningshandboken: För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur

Drew, P., Raymond, G., & Weinberg, D., (red.) (2006). *Talk and interaction in social research methods*. London: SAGE

Fairclough, N., (1992). *Discourse and Social Change*, Cambridge: Polity

Fejes, A., & Thornberg, R., (2015). *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber

Fine, G. A., (1993). Ten Lies of Ethnography: Moral Dilemmas of Field Research, *Journal of Contemporary Ethnography* (2016) 22(3):267

Foucault, M., Gröndahl, B., & Johansson, P.M., (2002). *Sexualitetens historia*. Bd 1, *Viljan att veta*, (Ny utg. ed.). Göteborg: Daidalos

Granquist, K., (2004). *Samerna, staten och rätten i Torne lappmark under 1600-talet: Makt, diskurs och representation*. Department of Historical studies, Umeå University

Hall, S., (2001). "Foucault: Power, Knowledge and Discourse". In Wetherell, M.; Taylor, S. & Yates, S. J. (eds) *Discourse Theory and Practice: A Reader*. London: Sage, 72-81. (9 s)

Hammersley, M., & Atkinson, P., 1947. (2007). *Ethnography: Principles in practice* (3.th ed.). Milton Park, Abingdon, Oxon;New York;: Routledge

Holder, C., (2008). Culture as an activity and human right: an important advance for indigenous people and Intrenational law. I *Alternatives: Global, Local, Political*, (33)1, 7-28

Larsson, G., (2017) *Hög tid att rädda den samiska kulturhistorien från att skövlas och sprängas bort: Fallstudie från Kallak – Gállok*. Uppsala universitet, Centrum för genusvetenskap

Lindgren, S., (2014). "Kvalitativ analys". I Hjerm, M; Lindgren, S. & Nilsson, M. *Introduktion till samhällsvetenskaplig analys*. Malmö: Gleerups

Morgan, R., (2004). Advancing indigenous rights at the United Nations: strategic framing and its impact on the normative development of international law. I *Social & Legal Studies*. (13)4, 481-500

Mörkenstam, U., (2005). Indigenous peoples and the right to self-determination: the case of the swedish sami people. I *The Canadian Journal of Narrativ Studies* (25)2, 433-461

Mörkenstam, U., 1964. (1999). *Om "lapparnes privilegier": Föreställningar om samiskhet i svensk samepolitik 1883-1997*

Reimerson, E., (2015). Nature, Culture, Rights Exploring Space for Indigenous Agency in Protected Area Discourses. I *Department of Political Science*. Umeå

Silverman, D., (2001). *Interpreting Qualitative Data: Methods for Analyzing Talk, Text and Interaction*. London: Sage

Vidmar, L., (2017). Another One Bites the Dust? A Critical Appraisal of the new Draft of the nordic Saami Convention from the Perspective of indigenous Rights. I *Journal of ethnic studies* (79) 165-183

Wetherell, M., & Potter, J., (1992). *Mapping the Language of Racism. Discourse and the Legitimation of Exploitation*. New York: Colombia University Press

Winther Jørgensen, M., & Phillips, L., (2000). *Discourse Analysis as Theory and Methods*. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications

Winther Jørgensen, M., & Phillips M., (2000). *Diskursanalys som teori och metod*, Lund: Studentlitteratur

Xanthanki, A., (2014). Indigenous rights at the United Nations: their impact on international human right standards. I *Europa Ethnica*, (71)3/4, 69-77

Zhang, J., & Mueller, D., (2018). Tourism and the Sámi in transition: a discourse analysis of Swedish newspapers from 1982 to 2015. I *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism* (18)2, 163-182

Elektroniska källor

Jonsson, H., (2017). Tal av Håkan Jonsson den 6 februari 2017

<https://www.Sametinget.se/111995> (Hämtad 2019-04-22)

Kuoljok, P., (2019). Tal av Paulus Kuoljok på samernas nationaldag 2019. Senast uppdaterad: 7 februari <https://www.Sametinget.se/126281> (Hämtad 2019-04-22)

Sametinget, (2018). Etnisk diskriminering. Senast uppdaterad: 8 oktober

<https://www.Sametinget.se/diskriminering> (Hämtad 2019-05-11)

Sametinget, (2017). Folkvalt organ och myndighet. Senast uppdaterad: 12 oktober

<https://www.Sametinget.se/bakgrund> (Hämtad 2019-05-11)

Sametinget, (2017). Gruvor i Sápmi. Senast uppdaterad: 25 oktober

<https://www.Sametinget.se/gruvor> (Hämtad 2019-05-03)

Sametinget, (2018). Nordisk samekonvention. Senast uppdaterad: 11 december

<https://www.Sametinget.se/samekonvention> (Hämtad 2019-02-11)

Sametinget, (2017). Parlamentariker-konferens i Tråante 2017.

<https://www.Sametinget.se/115175> (Hämtad 2019-02-27)

Sametinget, (2014). Politiska ställningstaganden. Senast uppdaterad: 3 juni

<https://www.Sametinget.se/74225> (Hämtad 2019-05-22)

Sametinget, (2017). Rätten till självbestämmande. Senast uppdaterad: 14 augusti

<https://www.Sametinget.se/1099>

(Hämtad 2019-05-11)

Sametinget, (2016). Samiskt självbestämmande. Senast uppdaterad: 3 mars

https://www.Sametinget.se/samiskt_sjalvbestammande (Hämtad 2019-05-11)

Sametinget, (2016). Språkpolitik. Senast uppdaterad: 13 oktober

<https://www.Sametinget.se/1055> (Hämtad 2019-05-03)

Sametinget, (2019). Språksituationen i Sverige. Senast uppdaterad: 4 april

<https://www.Sametinget.se/spraksituationen> (Hämtad 2019-05-11)

Sametinget, (2019). Vad finns i ett språk? Senast uppdaterad: 24 april

<https://www.Sametinget.se/127496> (Hämtad 2019-05-11)

Sametinget, (2018). Vad lagen säger. Senast uppdaterad: 10 januari

<https://www.Sametinget.se/1061> (Hämtad 2019-05-11)

Sametinget, (2016). Varför behövs en samisk sanningskommission?

<https://www.Sametinget.se/106147> (Hämtad 2019-05-11)

Svensk författningssamling, (2019). Kungörelse (1974:152) om beslutad ny regeringsform

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/kungorelse-1974152-om-beslutad-ny-regeringsform_sfs-1974-152

(Hämtad 2019-05-24)

Svensk författningssamling, (2019). Lag (2009:724) om nationella minoriteter och

minoritetsspråk https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2009724-om-nationella-minoriteter-och_sfs-2009-724

(Hämtad 2019-05-24)

Svensk författningssamling, (2019). Minerallag (1991:45)

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/minerallag-199145_sfs-1991-45

(Hämtad 2019-05-24)

Svensk författningssamling, (2019). Rennäringslag (1971:437)

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/rennaringslag-1971437_sfs-1971-437 (Hämtad 2019-05-24)

Svensk författningssamling, (2019). Sametingslag (1992:1433)

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/sametingslag-19921433_sfs-1992-1433 (Hämtad 2019-05-24)

Svensk författningssamling, (2019). Språklag (2009:600)

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/spraklag-2009600_sfs-2009-600 (Hämtad 2019-05-24)

Sveriges television, (2017). Klyftan ökar mellan stad och landsbygd. Senast Uppdaterad: 5 februari <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/klyftan-okar-mellan-stad-och-land> (Hämtad 2019-05-17)

Torp, E., (2014), De icke-renskötande samernas rätt till jakt och fiske i svensk rätt <http://www.samer.se/4659> (Hämtad 2019-05-17)

Tauli-Corpuz, V., (2019). Report on the human rights situation of the Sami people in the Sápmi region <http://unsr.vtaulicorpuz.org/site/index.php/documents/country-reports/155-report-sapmi-2016> (Hämtad 2019-02-10)

United Nations. (2016). *Report of the Special Rapporteur on the rights of indigenous peoples on the human rights situation of the Sami people in the Sápmi region of Norway, Sweden and Finland* (A/HRC/33/42/add.3) Hämtad från <https://www.undocs.org/A/HRC/33/42/Add.3> (Hämtad 2019-05-20)

United Nations, (2019). Universal Declaration of Human Rights <https://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/index.html> (Hämtad 2019-05-23)

